

Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра міжнародних економічних відносин

(повне найменування кафедри)

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»**

**ВПЛИВ ІННОВАЦІЙ НА
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма Міжнародні економічні відносини

(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
групи МЕВМ-21
Сахнюк Юрій Іванович

(підпис)

Керівник:
к.е.н., доцент
Зелінська Ольга Миколаївна

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 2023 р.
Гарант освітньої програми:
к.е.н., доцент
Зелінська Ольга Миколаївна

(підпис)

Луцьк – 2023 року

Луцький національний технічний університет

Факультет	бізнесу та права
Кафедра	міжнародних економічних відносин
Ступінь вищої освіти	другий (магістерський)
Галузь знань	29 Міжнародні відносини
Спеціальність	292 Міжнародні економічні відносини
Освітня програма	Міжнародні економічні відносини

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри міжнародних економічних відносин _____ к.е.н., доцент Олена БАУЛА
« _____ » _____ 2023 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сахнюку Юрію Івановичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи Вплив інновацій на конкурентоспроможність національної економіки України

Керівник роботи к.е.н., доцент Зелінська Ольга Миколаївна

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від «04» січня 2023р. № 06/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи «12» грудня 2023 р.

3. Вихідні дані до роботи: законодавчо-нормативні акти України та офіційні дані відповідних міжнародних організацій, дані Державної служби статистики, доповіді провідних дослідницьких центрів, вітчизняні та зарубіжні наукові джерела та періодичні видання, у сфері інновацій.

4.Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗУМІННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ. 1.1. Конкурентоспроможність як запорука ефективного розвитку національної економіки 1.2. Сутнісна характеристика інновацій та їх класифікація 1.3. Особливості інноваційного розвитку національної економіки РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 2.1 Оцінка факторів, що впливають на конкурентоспроможність національної економіки та конкурентна позиція України 2.2. Аналіз рівня інноваційної діяльності в Україні в умовах глобалізації 2.3. Аналіз тенденцій інноваційної діяльності забезпечення конкурентоспроможності та сталого економічного розвитку України РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ЗА РАХУНОК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 3.1. Перспективи України щодо зміцнення кокурентних позицій на світових ринках. 3.2. Розробка інноваційної стратегії національної економіки в умовах глобальної конкуренції. ВИСНОВКИ

5. Перелік графічного (ілюстрованого) матеріалу: Лист 1. Мета, завдання, об'єкт та предмет дослідження. Лист 2. Види конкурентоспроможності за класифікаційними ознаками. Лист 3. Вплив інноваційної діяльності на різні аспекти розвитку людства. Лист 4. Види ефектів від втілення інновацій. Лист 5. Фактори глобальної економіки, що впливають на

конкурентоспроможність України. Лист 6. Рейтинг України за показниками ГІК 2020-2022 р.р. Лист 7. Динаміка ВВП на душу населення в Україні, тис. дол. США. Лист 8. Динаміка позицій України за Індексом економічної свободи 2017- 2021 рр. Лист 9. Фактори що стримують зростання конкурентоспроможності України. Лист 10. Складові Глобального індексу інновацій Лист 11. Місце України в міжнародних інноваційних рейтингах. Лист 12. Чинники негативного впливу на інноваційний розвиток. Лист 13. Заходи для підвищення конкурентоспроможності національної економіки та ефективності на світових ринках. Лист 14. Інноваційна стратегія розвитку національної економіки. Лист 15. Переваги застосування інноваційної стратегії для національної економіки

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>Теоретичний розділ</i>	доцент Зелінська О.М.		
<i>Аналітичний розділ</i>	доцент Зелінська О.М.		
<i>Проектний розділ</i>	доцент Зелінська О.М.		
<i>Висновки</i>	доцент Зелінська О.М.		
<i>Нормоконтроль</i>	доцент Зелінська О.М.		

7. Дата видачі завдання 04.01.2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Термін виконання етапів кваліфікаційної роботи магістра	Примітка
1	<i>Обґрунтування теми</i>	<i>до 03.01.2023</i>	<i>виконано</i>
2	<i>Огляд літератури із досліджуваної проблеми</i>	<i>до 15.06.2023</i>	<i>виконано</i>
3	<i>Теоретичний розділ</i>	<i>до 01.09.2023</i>	<i>виконано</i>
4	<i>Аналітичний розділ</i>	<i>до 30.09.2023</i>	<i>виконано</i>
5	<i>Проектний розділ</i>	<i>до 01.11.2023</i>	<i>виконано</i>
6	<i>Висновки</i>	<i>до 07.11.2023</i>	<i>виконано</i>
7	<i>Формування списку використаних джерел</i>	<i>до 09.11.2023</i>	<i>виконано</i>
8	<i>Формування додатків</i>	<i>до 11.11.2023</i>	<i>виконано</i>
9	<i>Оформлення ілюстративного матеріалу</i>	<i>до 18.11.2023</i>	<i>виконано</i>
10	<i>Попередній захист кваліфікаційної роботи магістра</i>	<i>до 25.11.2023</i>	<i>виконано</i>
11	<i>Нормоконтроль</i>	<i>до 05.12.2023</i>	<i>виконано</i>
12	<i>Інструментальна перевірка на академічний плагіат</i>	<i>до 07.12.2023</i>	<i>виконано</i>
13	<i>Представлення кваліфікаційної роботи магістра до захисту</i>	<i>до 12.12.2023</i>	<i>виконано</i>

Здобувач вищої освіти

_____ (підпис)

Сахнюк Ю.І.

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (підпис)

Зелінська О.М.

_____ (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Сахнюк Ю.І. Вплив інновацій на конкурентоспроможність національної економіки України. Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра ОПП «Міжнародні економічні відносини» спеціальності Міжнародні економічні відносини. Луцький національний технічний університет. Луцьк 2023р.

Метою магістерської роботи є дослідження та аналіз рівня конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобалізації інноваційної діяльності, визначення перспектив України, які забезпечують зміцнення конкурентних позицій на світових ринках та окреслення основних елементів інноваційної стратегії національної економіки в умовах глобальної конкуренції.

Об'єктом дослідження є сучасний розвиток інновацій в Україні. Предметом дослідження є вплив інноваційної діяльності на досягнення Україною конкурентних переваг на світових ринках.

У магістерській роботі досліджено теоретико-концептуальні засади розуміння інноваційного розвитку національної економіки, зокрема: розглянуто теоретичні основи сутності конкурентоспроможності, як запоруки ефективного розвитку національної економіки; визначено сутнісну характеристику інновацій та їх класифікації; охарактеризовано основні особливості інноваційного розвитку національної економіки.

Здійснено оцінку рівня конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобалізації інноваційної діяльності, в тому числі: проведено оцінку факторів, що впливають на конкурентоспроможність національної економіки та конкурентна позиція України; проаналізовано рівень інноваційної діяльності в Україні в умовах глобалізації; проведено аналіз тенденцій інноваційної діяльності забезпечення конкурентоспроможності та сталого економічного розвитку України.

Окреслено шляхи підвищення конкурентоспроможності національної економіки за рахунок інноваційної діяльності, а саме: визначено перспективи України щодо зміцнення конкурентних позицій на світових ринках; запропоновано інноваційну стратегію національної економіки в умовах глобальної конкуренції.

Основні наукові результати дослідження отримані на основі використання загальнонаукових методів теоретичного узагальнення, порівняння, групування, методів комплексного та структурного аналізу, синтезу, моделювання, уявного експерименту.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що сформульовані в магістерській роботі теоретичні положення, результати і висновки можуть бути використані:

- у науково-дослідницькій сфері – для проведення подальших наукових досліджень з питань стратегічних шляхів розвитку інноваційної діяльності національної економіки в сучасних умовах господарювання;

- у нормотворчій діяльності – для розроблення нормативно-правових актів і вдосконалення законодавства України у напрямках реалізації інновацій в Україні в умовах динамічного розвитку міжнародного середовища;

- у навчальному процесі – під час підготовки підручників і навчально-методичних посібників з міжнародних економічних відносин.

Загальний обсяг роботи 78 сторінок. Робота містить 7 таблиць, 12 рисунків, додатки. Список використаних джерел включає 44 позиції.

Ключові слова: інновації, інноваційне середовище, конкурентоспроможність, національна економіка, Глобальний індекс інновацій, умови ведення бізнесу, Глобальний індекс конкурентоспроможності талантів.

ANNOTATION

Sakhniuk Yu.I. The impact of innovations on the competitiveness of the national economy of Ukraine. Manuscript.

Master's qualification work of the OPP "International Economic Relations" specialty International Economic Relations. Lutsk National Technical University. Lutsk 2023.

The purpose of the master's thesis is to research and analyze the level of competitiveness of the national economy in the conditions of globalization of innovation activity, to determine the prospects of Ukraine, which ensure the strengthening of competitive positions in world markets, and to outline the main elements of the innovative strategy of the national economy in conditions of global competition.

The object of the study is the modern development of innovations in Ukraine. The subject of the study is the impact of innovative activity on Ukraine's achievement of competitive advantages in world markets.

In the master's work, the theoretical and conceptual foundations of understanding the innovative development of the national economy were investigated, in particular: the theoretical foundations of the essence of competitiveness were considered, as a key to the effective development of the national economy; the essential characteristics of innovations and their classification are defined; the main features of the innovative development of the national economy are characterized.

An assessment of the level of competitiveness of the national economy in the conditions of globalization of innovative activity was carried out, including: an assessment of factors affecting the competitiveness of the national economy and the competitive position of Ukraine was carried out; the level of innovative activity in Ukraine in the conditions of globalization is analyzed; an analysis of the trends in innovative activities to ensure competitiveness and sustainable economic development of Ukraine was carried out.

Ways to increase the competitiveness of the national economy due to innovative activities are outlined, namely: Ukraine's prospects for strengthening competitive positions on world markets are determined; an innovative strategy of the national economy in the conditions of global competition is proposed.

The main scientific results of the research are obtained on the basis of the use of general scientific methods of theoretical generalization, comparison, grouping, methods of complex and structural analysis, synthesis, modeling, imaginary experiment.

The practical significance of the obtained research results is that the theoretical propositions, results and conclusions formulated in the master's thesis can be used:

- in the scientific and research sphere - to carry out further scientific research on issues of strategic ways of developing innovative activities of the national economy in modern economic conditions;

- in rule-making activities - for the development of normative legal acts and improvement of the legislation of Ukraine in the directions of the implementation of innovations in Ukraine in the conditions of dynamic development of the international environment;

- in the educational process - during the preparation of textbooks and teaching methods on international economic relations.

The total volume of work is 78 pages. The work contains 7 tables, 12 figures, appendices. The list of used sources includes 44 items.

Key words: innovation, innovation environment, competitiveness, national economy, Global Innovation Index, business conditions, Global Talent Competitiveness Index.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ	7
ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗУМІННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	11
1.1. Конкурентоспроможність як запорука ефективного розвитку національної економіки	11
1.2. Сутнісна характеристика інновацій та їх класифікація	17
1.3. Особливості інноваційного розвитку національної економіки	24
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	32
2.1 Оцінка факторів, що впливають на конкурентоспроможність національної економіки та конкурентна позиція України	32
2.2. Аналіз рівня інноваційної діяльності в Україні в умовах глобалізації	40
2.3. Аналіз тенденцій інноваційної діяльності забезпечення конкурентоспроможності та сталого економічного розвитку України	47
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ЗА РАХУНОК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	55
3.1. Перспективи України щодо зміцнення кокурентних позицій на світових ринках	55
3.2. Розробка інноваційної стратегії національної економіки в умовах глобальної конкуренції	61
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72
ДОДАТКИ	77

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ

НТП	Науково технічний прогрес
НТР	Науково технічна революція
МЕВ	Міжнародні економічні відносини
ПІ	Прямі іноземні інвестиції
ВВП	Валовий внутрішній продукт
ООН	Організація об'єднаних націй
НДДКР	Науково дослідні і дослідно-конструкторські роботи
ІТ	Інформаційні технології
ГК	Глобальний індекс конкурентоспроможності
США	Сполучені штати Америки
ЄІТ	Європейське інноваційне табло
ЄС	Європейський Союз

ВСТУП

В даний час конкурентоспроможність національної економіки є пріоритетною метою будь-якої країни. Конкурентоспроможність – одна з визначальних характеристик, що використовуються для оцінювання ефективності економіки держави. На відміну від конкурентоспроможності продукції, товару, суб'єкта господарювання, які відносяться до мікроекономіки, конкурентоспроможність національної економіки має сильно виражений макроекономічний характер. Оскільки макроекономічний рівень залежить в кінцевому підсумку від здатності підприємства виробляти конкурентоспроможний товар, то для цього мають бути створено всі умови для функціонування всієї господарської системи, в тому числі з використанням інноваційного потенціалу.

Дослідження питань інноваційного розвитку та проблеми досягнення конкурентних переваг тієї чи іншої країни у міжнародному економічному просторі набули значного висвітлення в працях зарубіжних та українських науковців, а саме: З. Варналія, Л. Антонюк, А. Гальчинського, В. Білоруса, А. Геєця, Д. Лук'яненка, А. Поручника, І. Пузанова, О. Рогача, Я. Столярчук, Н. Шмельова, О. Шниркова, А. Філіпенка та інших.

Аналіз останніх досліджень вказує що проблема управління інноваційною діяльністю є досить актуальною в нашій державі. Наявність невирішених та поява нових проблем, які ускладнюють ситуацію із реалізацією інноваційного потенціалу негативно впливають на модернізацію виробничих процесів з метою підвищення конкурентоспроможності як підприємств, так і держави в цілому.

Метою магістерської роботи є дослідження та аналіз рівня конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобалізації інноваційної діяльності, визначення перспектив України, які забезпечують зміцнення конкурентних позицій на світових ринках та окреслення основних елементів інноваційної стратегії національної економіки в умовах глобальної конкуренції.

Виходячи з мети нашого дослідження, в магістерській роботі поставлено наступні завдання:

- розглянути теоретичні основи сутності конкурентоспроможності, як запоруки ефективного розвитку національної економіки;
- визначити сутнісну характеристику інновацій та їх класифікації;
- охарактеризувати основні особливості інноваційного розвитку національної економіки;
- здійснити оцінку факторів, що впливають на конкурентоспроможність національної економіки та конкурентна позиція України;
- проаналізувати рівень інноваційної діяльності в Україні в умовах глобалізації;
- провести аналіз тенденцій інноваційної діяльності забезпечення конкурентоспроможності та сталого економічного розвитку України;
- окреслити перспективи України щодо зміцнення конкурентних позицій на світових ринках;
- розробити та обґрунтувати інноваційну стратегію національної економіки в умовах глобальної конкуренції.

Об'єктом дослідження є сучасний розвиток інновацій в Україні.

Предметом дослідження є вплив інноваційної діяльності на досягнення Україною конкурентних переваг на світових ринках.

У процесі дослідження використовувались загальноекономічні та спеціальні наукові методи, а саме метод поєднання історичного та логічного, статистичний, аналіз та синтез, моделювання, групування, порівняльний аналіз, розрахунок абсолютних та відносних величин, абстрактно-логічний метод, тощо.

Інформаційною базою для написання магістерської роботи слугували навчальні посібники, статті іноземних та вітчизняних науковців, періодичні видання, електронні ресурси, щодо вивчення питань пов'язаних з інноваційними процесами як в Україні, так і за кордоном.

У кваліфікаційній роботі магістра запропоновано інноваційну стратегію розвитку національної економіки, реалізація якої на практиці зробить можливим ефективне зростання сучасної національної економіки.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що окреслені та обґрунтовані в кваліфікаційній роботі магістра наукові рекомендації та пропозиції, щодо формування та розвитку ефективного інноваційного середовища в Україні можуть бути представлені на розгляд при формуванні базової інноваційної стратегії країни в контексті досягнення конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобальних викликів.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження були представлені в збірнику матеріалів ІХ міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами». Луцьк, 2023.

Дипломна кваліфікаційна робота магістра складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи становить 78 сторінок друкованого тексту. Робота містить 12 рисунків, 7 таблиць та додатки. Список використаних джерел налічує 44 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗУМІННЯ ІННОВАЦІЙНОГО
РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ1.1. Конкурентоспроможність як запорука ефективного розвитку
національної економіки

Міжнародна конкурентна боротьба – це змагання країн за більш привабливі умови щодо виробництва та реалізації товарів, послуг, за доступ до світових запасів ресурсів, за ринки збуту або іншими словами це боротьба за найвищий дохід від виробничої діяльності в національній економіці. Таке змагання визначає місце кожної країни на світовій економічній арені.

Конкурентоспроможність є запорукою суспільного розвитку, його рушійною силою, а також реальним інструментом економії факторів виробництва, зростання якості товарів та послуг. Також підвищення конкурентоспроможності сприяє підвищенню рівня життя населення.

В умовах ринкової економіки питання конкурентоспроможності як товарів так і галузей в цілому відіграє досить важливу роль. «Конкурентоспроможність належить до найбільш уживаних категорій оцінювання ступеня розвитку економічної системи підприємства, розглядається на різних рівнях та є одним із постійно діючих факторів його функціонування» [1].

Вивчення динаміки поглядів вчених-економістів на явище конкуренції, дає підстави стверджувати, що погляди суттєво відрізняються виходячи з функціонального, структурного і поведінкового підходів.

Однією з перших наукових шкіл, до аналізу поняття «конкуренція» підійшли меркантилісти ще в XV-XVII ст. Засновником класичної концепції конкуренції слід вважати Адама Сміта. Теоретично конкуренція була представлена у його праці «Дослідження про природу і причини багатства народів». Новизна його теоретичного дослідження проявлялася в тому, що ним вперше визначено поняття конкуренції саме як змагання, що впливає на

зниження або зростання цін і сформульовано основне правило конкуренції – правило «невидимої руки». Також за А.Смітом, суть конкурентної поведінки між продавцями формувало «добросовісне», тобто без змови змагання з допомогою, як правило, цінових механізмів впливу на конкурентів.

Провідним спеціалістом в галузі вивчення міжнародної конкурентоспроможності та конкурентної стратегії, та одним з провідних економістів прийнято вважати Майкла Портера, професора Гарвардської школи бізнесу. На його думку конкуренція виходить далеко за межі реальних гравців і виокремлював п'ять конкурентних сил, зокрема: загроза появи на ринку нових учасників, загроза появи заміників, ринкова влада споживачів, ринкова влада виробників і змагання між діючими конкурентами. «Споживачі, постачальники, субститути, потенційні учасники – все це «конкуренти» для підприємств певної галузі, які можуть бути більш-менш впливовими в залежності від конкретних обставин. Конкуренція в такому широкому сенсі може бути визначена як розширене суперництво» [2].

Важливість даного питання обумовлюється внаслідок інтеграції України до ряду міжнародних організацій та подальшої ринкової трансформації.

Варто зазначити, що конкурентоспроможність як ринкове поняття, має досить динамічний та мінливий характер. На практиці це означає, що при сталих якісних параметрах товару, його конкурентоспроможність може коливатися в досить широких межах в залежності від ситуації на ринку, діяльності конкурентів, цінової політики, рекламної кампанії тощо.

Конкурентоспроможність суб'єкта господарювання має характеризуватися такими показниками діяльності як виробнича ефективність та спроможність завоювати та утримати значну питому вагу ринку. Щодо першого показника, то його досягнення можливе завдяки використанню сучасного обладнання, новітньої техніки та технології. Акцентуючи увагу на другому показнику, варто звернути увагу на застосуванні маркетингових інструментів в управлінні підприємством.

До умов які формують конкурентоспроможність слід віднести:

- використання наукових підходів в галузі стратегічного управління;
- цілісність щодо техніко-технологічного та економічного розвитку;
- використання сучасних методів вивчення та розробки;
- дослідження взаємодії функцій управління будь-яким процесом на всіх етапах життєвого циклу об'єкта;
- розробка та впровадження системи заходів із забезпечення конкурентоспроможності різних об'єктів.

Досліджуючи суть поняття «конкурентоспроможність» виділяють такі ознаки (Рис.1.1):

Рисунок 1.1 Види конкурентоспроможності за класифікаційними ознаками

Джерело: [2].

Слід зазначити, що найголовнішим чинником сталого розвитку підприємства та фактором, що окреслює його позицію на цільовому ринку (як національному так і міжнародному) є конкурентоспроможність і для окремих виробників і для економіки країни в цілому, так як саме конкурентоспроможність є запорукою ефективного розвитку національної економіки. Все це створює мотивацію вітчизняних виробників до розширення

своєї ринкової частки та нарощення продажів за допомогою переоснащення обладнання та перехід на новітню технологію виробництва.

Теоретичне дослідження конкурентоспроможності підприємства на ринку передбачає вивчення факторів, що чинять безпосередній вплив на ставлення споживачів до підприємства, його товарів та послуг і як наслідок – зміна питомої ваги підприємства на ринку. Усі фактори конкурентоспроможності умовно можна поділити на дві основні групи (Рис. 1.2).

Рисунок 1.2 Фактори конкурентоспроможності підприємства

Джерело: [3].

З вищевикладеного випливає, що зовнішніми чинниками є «суб'єкти господарювання, економіко-соціальні та природні чинники, національні та наднаціональні інституційні структури та інші зовнішні чинники, що діють у глобальному оточенні та здійснюють вплив або можуть вплинути на функціонування підприємства» [4].

Визначення міри впливу чинників зовнішнього середовища на конкурентоспроможність суб'єкта господарювання (підприємства) здійснюється у загальновстановленому порядку. Даний процес включає в себе формування

місії та побудови дерева цілей підприємства. Після цього проводиться діагностична оцінка змін, що впливають на спектри потенціалу підприємства, визначаються фактори, що формують загрозу для конкурентоспроможного потенціалу та фактори, що навпаки розкривають можливості для реалізації стратегічних цілей та місії зокрема.

Таким чином дослідження факторів зовнішнього середовища та їх впливу на конкурентоспроможність підприємства створює передумови для прогнозування можливої діяльності, розробки планів на випадок форс-мажорних обставин, тобто дій, які б могли загрози трансформувати загрози в сприятливі можливості. Для аналізу факторів зовнішнього середовища на практиці часто використовують «PEST-аналіз (політичні, економічні, соціальні, технологічні фактори), а також SWOT-аналіз, за допомогою якого можна визначити загрози і можливості з якими зіштовхується підприємство, і встановити несприятливі фактори, які можуть знизити рівень ефективності потенціалу підприємства» [5].

Внутрішні фактори можна охарактеризувати як такі, що контролюються з боку держави. До них належать такі групи чинників:

1) виробничий потенціал (рівень автоматизації виробництва, якість функціонування системи менеджменту, структура та міра зносу основних виробничих фондів, наявність власних переробних виробництв);

2) Ресурсний потенціал (рівень техніко-технологічного забезпечення виробництва, динаміка цін на виробничі ресурси, наявність та ступінь використання власного ресурсу, рівень впровадження НТП та НТР тощо);

3) кадровий потенціал (професійно-кваліфікаційних кадровий склад, застосування прогресивної форми оплати праці, способи мотивації працівників до підвищення продуктивності праці);

4) інноваційно-інвестиційний потенціал (рівень інноваційної та інвестиційної привабливості, наявність власного фінансового капіталу, реальна конкурентна стратегія та наявність суттєвих конкурентних переваг);

5) Маркетинговий потенціал (ефективність роботи маркетингової служби, якість виробленої продукції, авторитет підприємства тощо).

Таким чином, конкурентоспроможність підприємства формується під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів. В свою чергу, якщо зовнішні фактори лише створюють передумови для виходу підприємства на ринок, то сукупність внутрішніх факторів визначають його спроможність до довгострокового успішного функціонування.

Варто зауважити що поняття конкурентоспроможності можна розглядати в залежності від економічного суб'єкта, зокрема підприємства, галузі чи безпосередньо країни. Між такими поняттями однозначно існує тісний взаємозв'язок, оскільки конкурентоспроможність країни і галузі в кінцевому випадку напряду залежить від спроможності підприємств постачати на ринок конкурентоспроможні товари та послуги. Критерії, характеристики та фактори динаміки конкурентоспроможності національної економіки, поза сумнівів характеризуються власною специфікою. Так поняття конкурентоспроможності країни насамперед відображає сприятливі тенденції національної економіки в системі міжнародних економічних відносин. В першу чергу вищезазначене проявляється через таку форму МЕВ як міжнародна торгівля. Також ряд дослідників під конкурентоспроможною країною розуміють країну, яка демонструє нарощення темпів економічного зростання, зменшення безробіття та збільшення реальних доходів громадян.

Однією з головних ознак конкурентоспроможності країни також є спроможність її суб'єктів господарювання еластично реагувати на виклики світового попиту та структурні виробничі зміни. Для реалізації такого розвитку подій важливе значення має сприятливий інвестиційно-інноваційний клімат. Саме тому висока конкурентоспроможність країни відрізняється наявним механізмом формування умов та засобів, які сприяють реалізації завдань щодо забезпечення як загальнонаціональної безпеки так і підвищенню рівня життя населення. Країна, яка не просто демонструє високі економічні показники, але й позитивну роботу неекономічних інституцій, може розглядатися як конкурентоспроможна та мати в власному розпорядженні значний потенціал в плані функціонування політичної, культурної, соціальної системи.

Як свідчить практика, досить важливим в контексті державної політики є вивчення конкурентоспроможності на регіональному рівні. Це зокрема пов'язано з тим, що структурні зміни супроводжуються територіальною концентрацією виробничої діяльності.

Важливо зазначити, що досвід високорозвинених країн світу вказує на те, що повноцінний розвиток постіндустріального суспільства можливий лише на інноваційній основі та при застосуванні інноваційного потенціалу регіонів, враховуючи специфіку діяльності кожного з них [6]. Так розробка та реалізація новітніх товарів та послуг впливає на підвищення конкурентних переваг товаровиробників, в тому числі на світових ринках.

1.2. Сутнісна характеристика інновацій та їх класифікація

Сучасне економічне зростання в країні, розвиток сучасного виробництва базуються на нових рішеннях в галузі техніко-технологічних рішень і способів ведення господарства. «Категорія “інновація” була розроблена і введена в практику австрійським економістом Й. Шумпетером, згідно якого інновація – це комерційне впровадження нової продукції чи нових засобів виробництва» [7]. Таке твердження є доцільним та актуальним. Також доцільно доповнити, що під інновацією варто розуміти результат науково-дослідної роботи по створенню принципово нового продукту чи рішення з метою отримання економічного ефекту. Таке доповнення випливає з тези про те, що інноваціями слід займатися заради підвищення результатів фінансово-господарської діяльності.

Інноваційна діяльність, яка проходить в кожному виробничо-господарському комплексі, відображає єдність безперервних якісних змін в часі та просторі. Такі нововведення можна класифікувати за наступними ознаками (Табл. 1.1).

Таблиця 1.1. – Класифікація інновацій

Назва інновацій	Характеристика інновацій
технічні	нові продукти, технології, енергія, сировина та матеріали, обладнання
організаційні	нові способи та механізми організації всіх напрямів діяльності підприємств та їх добровільних об'єднань, а саме концернів, асоціацій, корпорацій, товариств і т.д.
економічні	форми господарського управління, зокрема наукою і виробничою діяльністю через реалізації функцій планування, організації, мотивації та контролю результатів діяльності
соціальні	різні способи впливу на людський фактор, починаючи з професійної підготовки, підвищення кваліфікації, стимулювання його наукової чи творчої діяльності і закінчуючи створенням сприятливих умов життя
юридичні	нові та удосконалені нормативноправові акти та закони, які покликані контролювати та регулювати усі види діяльності як підприємств так і організацій, фізичних та юридичних осіб

Джерело: [6-7].

В сучасних умовах господарювання та обмеженості ресурсів особливо гостро стоять питання інноваційного розвитку та перехід до інтенсивних моделей економічного зростання на макро- та мікрорівнях. Схильність до формування та практичного застосування інновацій є необхідною передумовою досягнення ефективного економічного розвитку та науково-технічного прогресу. За таких умов результати інноваційної роботи здійснюють суттєвий вплив на більшість аспектів розвитку людства та способи його життєдіяльності (Рис 1.3). З точки зору підприємства, інноваційна діяльність це один із способів протистояння з конкуренцією та засіб адаптації до мінливого зовнішнього середовища.

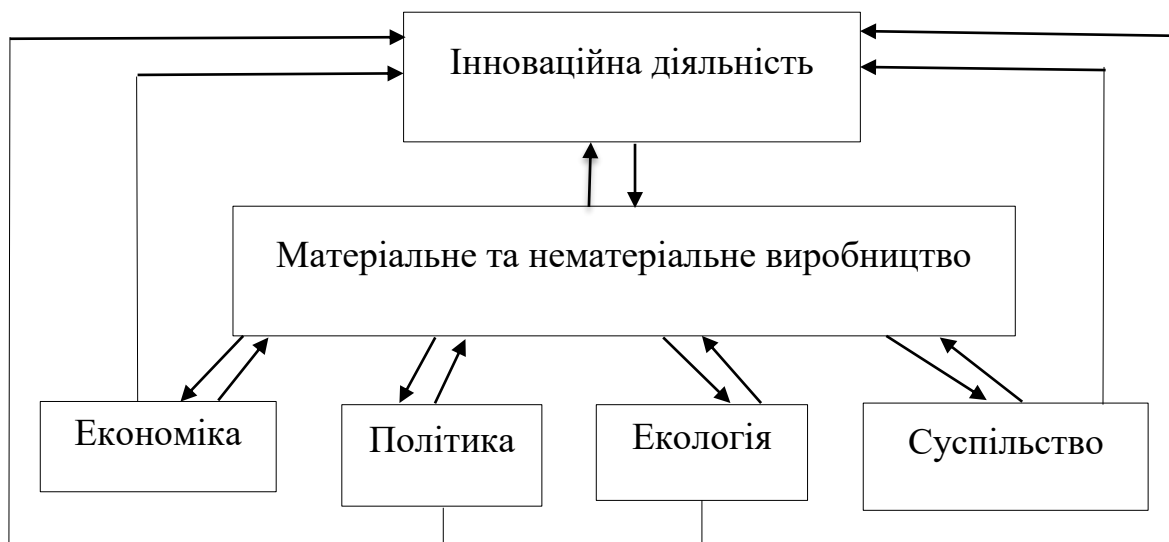

Рисунок 1.3 Вплив інноваційної діяльності на різні аспекти розвитку людства

Джерело: [8].

Підприємницька діяльність по впровадженню інноваційних розробок утворює комплекс науково-технічних, організаційно-виробничих та фінансових заходів які сприяють утворенню модифікованого продукту. Вона направлена на реалізацію потенційних можливостей інтенсивного економічного розвитку будь-якого рівня на основі модернізації виробничих та технологічних процесів, товарів та послуг, а також на способів організації виробництва. Отже, підвищення ефективності підприємницької діяльності передбачає інтенсифікацію інноваційної діяльності та активного включення в інноваційний процес.

Під інноваційною діяльністю підприємства варто розуміти діяльність, яка обумовлена результатами маркетингових досліджень та включає в себе: розробки науково-технічного характеру, інженерну виробничу підготовку, техніко-організаційні та інші інновації, формування інвестиційно привабливого середовища, заохочення інвесторів для реалізації інвестиційних проектів тощо. На практиці цілі інноваційної діяльності підприємства формуються виходячи з стану внутрішнього середовища, показниками якого є підвищення ефективності виробництва за рахунок модернізації діючих виробничих потужностей, підвищення конкурентоспроможності підприємства на основі ефективного

застосування науково-технічного, інтелектуального та економічного потенціалів (Рис. 1.4).

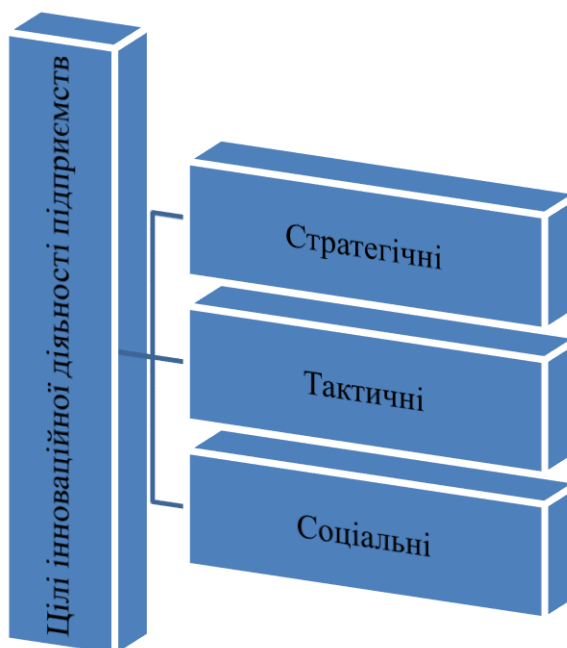

Рисунок 1.4 Цілі інноваційної діяльності

Джерело: [9].

Реалізація стратегічних цілей пов'язана з розвитком підприємства, як суб'єкта господарювання на засадах інтенсифікації інноваційної діяльності, диверсифікації виробництва, а також через активний рух оновлених товарів на ринок. Тактичні цілі здебільшого стосуються активізації процесів розробки та реалізації нововведень, пошуку та залучення інвестицій, навчання та підвищення кваліфікації персоналу тощо. Соціальними є цілі, які направлені на зростання зарплати працівників, вдосконалення їх умов праці та підвищення рівня соціальної безпеки.

В сучасних реаліях розрізняють три способи організації інноваційної діяльності, зокрема:

1) діяльність на базі внутрішньої організації (інновації формуються та втілюються в реальність безпосередньо на підприємстві, його підрозділами що займаються моніторингом інноваційних проектів);

2) діяльність на базі зовнішньої організації (інновації формуються при тісній взаємодії з сторонніми організаціями на основі замовлення);

3) діяльність на базі зовнішньої організації та за сприяння венчурних підприємств (як правило підприємства є засновниками дочірньої венчурної компанії, яка залучає додаткові ресурси).

Суб'єкти господарської діяльності, які направлені на виробництво нової продукції та покращення якості надання послуг, на впровадження технологій, політику модернізації продукції та організації виробництва з метою посилення своїх конкурентних переваг на ринку в обраній ніші, мають розставити для себе відповідні пріоритети щодо впровадження та інноваційного розвитку.

«В умовах сталого економічного розвитку (8 ціль серед усіх глобальних цілей сталого розвитку ООН) лише цілеспрямоване створення інноваційного потенціалу та ефективне його використання є основою економічного зростання підприємницьких структур в сучасних мінливих умовах. Це певна здатність до інновацій на основі нових знань та отриманої інформації від підприємницької діяльності, збільшення інтелектуального капіталу та збільшення ринкової вартості компанії як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках» [9].

Узагальнюючи вищесказане щодо інновацій та підбиваючи підсумки, можна виділити наступні їх особливості:

- інновації є бажаними та необхідними змінами, що здатні принести користь порівняно з попереднім станом об'єкту, процесу тощо;

- такого роду зміна має носити практичний та позитивний результат;

- такі зміни можуть стосуватись як будь-яких товарів, так і технологій, їх виготовлення;

- інновації є одним з головних джерел реалізації цілей розвитку суб'єкта, результатом чого є підвищення рентабельності його діяльності.

Інноваційна діяльність у сучасних умовах багато в чому залежить від так званого інноваційного потенціалу саме суб'єкта господарювання, який фактично і визначає можливості щодо подальшого вдосконалення власної техніко-

технологічної бази для модернізації та для виробництва нових видів товарів чи надання нових конкурентоздатних видів послуг із залученням сучасних форм і методів управління [10].

В даному контексті слід зауважити, що розвиток підприємств важко уявити без залучення інвестиційної підтримки.

Саме інноваційна спрямованість інвестицій у сучасних умовах господарювання є тим максимально важливим чинником економічного зростання, який є критерієм для стабільної, виваженої, злагоджено системи інвестування і пов'язаних з нею механізмами. «Поняття «інвестиція» є первинним поняттям, базою побудови ієрархії інших понять, що віддзеркалюють відтворення основного та оборотного капіталів. Термін «інвестиція» є похідним від латинського слова «invest» та означає вкладати» [11].

Здійснення підприємницької діяльності в межах соціально-економічної системи, в інноваційній та інвестиційних галузях пов'язано з трансформацією «вхідних економічних ресурсів у вихідні результати шляхом розробки та впровадження інновацій. Це потребує значного ресурсного забезпечення, а тому є підстави вважати, що діяльність з реалізації інновацій (інноваційна діяльність) завжди здійснюється за допомогою інвестицій і супроводжується інвестиційною діяльністю» [12].

В економічній літературі за даною тематикою, поруч з поняттями інноваційна діяльність та інвестиційна діяльність можна зустріти термін «інноваційно-інвестиційна діяльність». Таке вживання об'єктивно пов'язане наявністю тісного взаємозв'язку між інноваційною та інвестиційною діяльністю та обґрунтованою необхідністю їх розглядати як єдину самостійну галузь економічної діяльності підприємств.

Взаємодія інновацій та інвестицій відображається через механізм їх взаємозв'язку. Один з таких механізмів це інноваційно-інвестиційний, коли здійснюються інвестиції в інновації. Інший механізм, інвестиційно-інноваційний, передбачає реалізацію через пошук та застосування інноваційних методів провадження інвестиційної діяльності. При поєднанні даних механізмів

реалізується, так званий, «інвестиційно-інноваційний процес, який займає проміжне положення між інноваційною діяльністю і інвестиціями. Особливістю інвестиційно-інноваційного процесу є те, що він поєднує складові елементи як інноваційної, так і інвестиційної діяльності. Інвестиції без інновацій безглузді і небезпечні, так як призводять до вкладання грошей у відтворення застарілої техніки та технологій, свідомо постачаючи на ринок неконкурентоспроможні товари і послуги. Інновації без інвестицій нереальні, адже результати науково-технічного пошуку, можливості технологічного прориву так і залишаються нереалізованими, що також призводить до падіння конкурентоздатності товарів і послуг, витіснення на початкових етапах з внутрішнього, а пізніше з зовнішнього ринків» [13].

«Інноваційно-інвестиційний процес слід розглядати в комплексі, через поєднання інвестиційні та інноваційні принципів, методів та механізмів реалізації, критеріїв прийняття інноваційно-інвестиційних рішень» [14]. В основу побудови механізму інноваційно-інвестиційної взаємодії покладені такі принципи:

– принцип еластичності – це можливість гнучкого реагування на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища, враховуючи потреби споживачів в удосконаленні товарів та послуг;

– принцип реальності – тобто це відповідність між потребами та можливостями ресурсного, інноваційно-інвестиційного та фінансового характеру;

– принцип взаємоузгодженості – це координування діяльності інноваційно-інвестиційного процесу суб'єктів господарювання;

– принцип рентабельності – це здатність суб'єктів господарювання досягати максимізації кінцевих результатів при мінімізації витрат при виробництві товарів та послуг.

Таким чином, оскільки інвестиції є одним з головних ресурсів для ефективного формування і реалізації інновацій, кожному підприємству доцільно передбачати ефективну та обґрунтовану фінансову систему. Від вчасного

фінансування досить серйозно залежить результативність інноваційної діяльності. Кожна стадія інноваційного процесу характеризується певним обсягом інвестиційних ресурсів. До вищесказаного варто додати, що основними джерелами фінансування інноваційно-інвестиційної діяльності можуть бути як внутрішні (тобто власні кошти суб'єктів господарювання), так і зовнішні (наприклад вітчизняні та іноземні) джерела.

Отже, інвестиційно-інноваційна діяльність – це об'єктивно зумовлений, системний та ціленаправлена сукупність заходів, пов'язаних з науково-економічним обґрунтуванням доцільності інвестицій, пошуком та відбором інвестиційних ресурсів, спрямованих на застосування наукових розробок та впровадження інновацій з метою одержання економічного прибутку або соціального ефекту.

1.3. Особливості інноваційного розвитку національної економіки

Глобалізація, яка стала однією з важливих тенденцій розвитку сучасної міжнародної економіки, ставить перед державами питання щодо пошуку нових форм та способів ведення національного господарства з метою його адаптації до мінливого зовнішнього середовища. Кардинальні зміни чинників, які впливають на конкурентоздатність окремих суб'єктів господарювання та держав на світових ринках в цілому, примушують органи влади дедалі більш серйозно відноситися до проблем забезпечення національної конкурентоспроможності у глобальному вимірі.

Важливим кроком для підвищення конкурентних переваг національної економіки є її перехід на інноваційний шлях розвитку. Залежність держави від імпортних поставок, масштаби яких зумовлюють відтік грошей з економіки інвестує їх в країну-імпортера. Це в свою чергу унеможлиблює створення нових робочих місць, зниження рівня безробіття та зростання економічного добробуту

населення. Тому становлення держави в якості високотехнологічної та конкурентоспроможної є неможливим без запровадження інноваційних зрушень.

Центральним елементом стратегії і тактики щодо досягнення економічного зростання це фокусування державної політики на розбудові ефективної та конкурентоспроможної національної економіки. В даному контексті цілком виправданою є структурна політика держави, під якою розуміють процес формування оптимальної економічної структури, що відповідає критеріям соціально орієнтованої економіки та відповідає стратегічним національним інтересам держави. Її розробка покликана сприяти в досягненні такої структури національної економіки, при якій на даному історичному етапі забезпечуються економічне зростання та вирішення актуальних проблем сучасності.

До засадничих орієнтирів структурної перебудови країни, що формують умови її реалізації варто віднести:

- подолання технічного відставання та оптимізація через оновлення виробничого апарату;
- зростання як абсолютних так і порівняльних переваг національних виробників щодо іноземних конкурентів;
- усунення залежності від поставок імпортованих ресурсів;
- зменшення ринкової частки праце-, енерго- та матеріаломістких галузей і груп товарів;
- збільшення кількості ресурсозберігаючих виробництв та галузей з науково-технічною перебудовою виробництва;
- рівномірний розподіл виробничих ресурсів за територіальною ознакою;
- стимулювання розвинутого споживчого сектора економіки;
- ліквідація негативних наслідків структурної політики для ринку праці (зменшення так званого структурного безробіття);
- підвищення соціальної спрямованості економіки;
- зниження (підвищення) рівня внутрішньої заборгованості економіки за рахунок переорієнтації виробничих засобів галузей машинобудування,

металургійної та хімічної промисловості на більш повне врахування запитів міжгалузевої кооперації;

- позиціонування в міжнародному розподілі праці та пришвидшений розвиток галузей, які спроможні покращити експортний потенціал країни.

При формуванні структурної політики значну роль відіграє застосування елементів інноваційної політики держави.

Під інноваційною політикою варто розуміти комплекс принципів та взаємодіючих економіко-правових, організаційних та соціальних способів планування, мотивування, регулювання та контролю за інноваційною діяльністю в науково-технічній та виробничій галузях. Першочерговим завданням органів влади є встановлення мети, методів досягнення і способів реалізації інноваційної політики.

Метою інноваційної політики високорозвинених держав світу є максимальне сприяння розвитку науки й техніки, мотивування до інноваційної активності, що здатне забезпечити конкурентоспроможність національних товарів та послуг на світовому ринку. Також метою може бути підвищення обороноздатності держави, вирішення проблем екологічного характеру, сприяння розвитку венчурного бізнесу. Відповідно до встановленої мети, здійснюється розробка пріоритетних векторів розвитку інноваційної діяльності та відбір суб'єктів господарювання, які будуть залучені до виконання державних інноваційних програм.

В свою чергу суб'єкти господарювання також зацікавлені у впровадженні інновацій, оскільки в такий спосіб вони зможуть досягти конкурентних переваг над своїми конкурентами, реалізувати ефект масштабу, вдосконалити та розширити асортимент тощо. Як наслідок такі кроки призведуть до підвищення іміджу, збільшення обсягів реалізації та прибутку підприємства.

Проте привабливість інновацій заключається не тільки в вищих економічних результатах окремих підприємств. Активна інноваційна діяльність в цілому сприяє соціально-економічному зростанню, а тому оцінку її

ефективності варто проводити комплексно, тобто з врахуванням економічних, науково-технічних та соціальних ефектів (Рис.1.5).

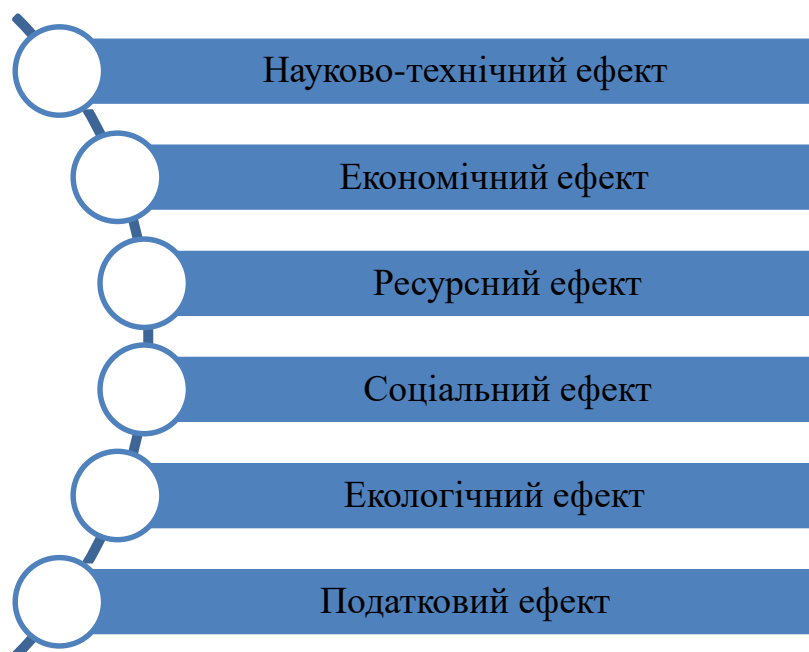

Рисунок 1.5 Види ефектів від втілення інновацій

Джерело: [14].

Науково-технічний ефект характеризується приростом наукових, науково-технічних та технічних зрушень. Науково-технічні результати можуть бути як якісними так і кількісними, а показники здебільшого демонструють зміни техніко-експлуатаційних та споживчих характеристик інновацій.

Економічний ефект супроводжується перевищенням вартісної оцінки результатів інноваційної діяльності над вартісною оцінкою витрат пов'язаних з нею. Ринковими чинниками діяльності підприємства є значне покращення добробуту власників ресурсів і збільшення ринкової вартості капіталу. Досягнення таких результатів можливе завдяки збільшенню прибутку підприємства.

Ресурсний ефект демонструє вплив інновацій на обсяг виробництва та споживання тих чи інших видів ресурсів. Він прослідковується у звільненні ресурсів на підприємстві, до прикладу матеріальних, трудових та фінансових. Даний ефект з'являється після появи новітньої техніки та технології, тобто є тісно пов'язаним з вищерозглянутим науково-технічним ефектом інноваційної

діяльності. Також даний ефект може бути оцінений у грошовому вираженні і повністю входити до економічного ефекту.

Оцінка соціального ефекту інновацій належить до найбільш ускладнених у методологічному аспекті проблем ефективності інноваційної діяльності. Більшість дослідників схильні при розрахунку соціального ефекту звертати увагу на показники що враховують соціально вагомі результати реалізації інновацій.

Екологічний ефект показує вплив інноваційної діяльності суб'єктів господарювання на навколишнє середовище. Цей ефект є особливо актуальним коли масштаби промислового виробництва збільшують техногенне навантаження і погіршується екологічна безпека. Саме тому варто підвищувати вимоги до якості експлуатації складних технічних проблем, щоб запобігти аваріям на виробництві.

Податковий ефект проявляється «в економії готівкових коштів господарюючого суб'єкта завдяки комплексу податкових та інших пільг, що надаються виконавцям інноваційних програм та проектів згідно із законодавством України» [15].

Таким чином, ефективність функціонування національної економічної системи та її спроможність до економічного зростання залежить від досягнення максимальної ефективності організації інноваційного процесу в державі.

Інноваційна політика є важливою складовою державної економічної політики, проте поруч з цим має дещо особливий характер і є мінливим інструментом державного господарювання та підприємництва.

Інноваційна політика, як правило, направлена на формування оптимальних передумов для розвитку інноваційної діяльності; на зосередження фінансового потенціалу на пріоритетних напрямках науки, мінімізації ризику приватних компаній у процесі розробки нової високотехнологічної продукції; розробка реальних прогнозів та планів національного інноваційного розвитку; формування цільових науково-технічних програм; створення ринку для

інновацій, зменшення витрат підприємств, що здійснюють НДДКР та інші заходи.

Основними елементами державної політики в сфері інноваційного розвитку є:

1. законодавча підтримка;
2. розробка інноваційної інфраструктури;
3. складання прогнозу та плану інноваційного розвитку;
4. захищеність права на інтелектуальну власність;
5. всебічна підтримка науки і освіти;
6. особливі умови оподаткування суб'єктів господарювання, що впроваджують інновації;
7. фінансове сприяння науково-дослідної діяльності та інноваційної господарської діяльності;
8. формування сприятливої організаційної інфраструктури.

Державний вплив на регулювання інноваційних процесів здійснюється через безпосередній вплив органів державного управління на діяльність учасників ринкових відносин через прямі та опосередковані механізми економіко-правового регулювання з ціллю забезпечення їх інноваційної активності, що в цілому покликане забезпечувати конкурентоздатність національних товарів та послуг на світовому ринку, національну безпеку країни, вдосконалювати екологічну ситуацію тощо.

Залежно від економічного стану (рівня інфляції, дефіциту, безробіття тощо) використовуються різні підходи державного регулювання. На наступному рисунку (Рис. 1.6) представлено потенційно-можливі форми державного регулювання інноваційною та інвестиційною діяльністю в державі.

Рисунок 1.6 Основні форми державного регулювання інноваційної діяльності

Джерело: [16].

Використовуючи на практиці такі методи, держава має всі важелі впливу на те, щоб контролювати швидкість протікання інноваційного процесу, і таким чином підвищувати чи понижати ефективність інноваційної політики. Важливого значення набуває визначення оптимального співвідношення між формами впливу для досягнення максимальної ефективності національної економіки.

Провадження політики регулювання та стимулювання інноваційного розвитку, держава постійно має вирішувати питання балансу розподілу суспільних факторів виробництва. «Традиційна дилема суспільного вибору «гармати чи масло» (тобто, встановлення співвідношення між виробництвом продукції споживчого і виробничого призначення) перетворюється сьогодні на

тріаду «гармати, масло чи наука». Вкладаючи кошти в стимулювання споживчого попиту, суспільство відволікає їх від інвестиційного і інноваційного напрямів (точніше, ці кошти йдуть на поповнення інвестиційного потенціалу довгим шляхом, значно втрачаючи на ньому в обсязі). Рішення про концентрацію коштів на реалізацію інноваційних проектів, у свою чергу, веде до відносного зменшення обсягів споживання та поточного виробництва й інвестування. Це особливо відчутно в умовах стагнуючої економіки» [17]. Таким чином, вкладуючи фінансові ресурси в інновації, громадське суспільство закладає засади довгострокової стратегії формування внутрішнього ринку товарів кінцевого (споживчого) та виробничого (промислового) призначення.

Отже, з метою забезпечення високих темпів економічного зростання необхідно визначити точки зростання економіки, здійснюючи вплив на які можна суттєво прискорити економічний розвиток. Такі точки доцільно визначати з врахуванням сучасних тенденцій науково-технічного розвитку, особливостей національної економіки тощо.

Важливим фактором формування національно-господарської системи, націленої на інноваційний (інтенсивний) тип економічного зростання, є сукупність спеціальних дій щодо забезпечення структурної та технологічної перебудови національної економіки на основі поширення інновацій нового технологічного змісту.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Оцінка факторів, що впливають на конкурентоспроможність національної економіки та конкурентна позиція України

Сучасні умови господарювання характеризуються досить швидкими та динамічними кон'юнктурними змінами в економіці. За таких умов в жорстких конкурентних змаганнях зможуть лідирувати лише такі економічні одиниці, в тому числі країни, які найповніше застосовують фактори що впливають на конкурентоспроможність. Динамічність сучасного розвитку сприяє активізації появи нових чинників конкурентоспроможності. Для досягнення економічної ефективності вивчення останніх є вкрай важливим особливо в частині включення їх до оновленої конкурентної стратегії.

Стратегія соціально-економічного розвитку визначає те, що базовою основою його стратегічного курсу та головними пріоритетами мають бути напрацювання та реалізація державної політики в сфері структурної перебудови промисловості, а також розвиток інноваційної моделі економічного зростання держави.

Загострення конкурентної боротьби в період XX-XXI століття відбулося через нерівномірний економічний та соціальний розвиток, який характеризується диспропорціями розвитку як окремих країн, так і регіонів та навіть галузей. В таких умовах розробка та впровадження ефективної конкурентної стратегії підприємствами та державою для забезпечення власних конкурентних переваг є визначальним завданням у міжнародних економічних відносинах практично всіх розвинених країн світу. Конкурентоспроможність є головним фактором ефективної діяльності будь-якого економічного суб'єкта. В свою чергу, досягнення конкурентних переваг національної економіки, її

галузей та підприємств характеризують відповідний темп економічного зростання та рівень національної безпеки.

До основних факторів, які характеризують національну економіку як таку, що розвивається на засадах конкурентоспроможності належать наступні:

- зменшення частки матеріального виробництва через перехід на освоєння сфери послуг та наукових досліджень;
- структурна перебудова економіки та зростання частки наукомістких галузей;
- зростання частки населення з вищою освітою;
- зміщення акцентів щодо капіталовкладення в бік людського капіталу;
- розвиток малого підприємництва;
- поглиблення поділу праці;
- мінімізація транспортних перешкод на шляхах руху трудових та матеріальних ресурсів;
- розвиток аутсорсингу тощо [18].

Враховуючи спеціалізацію вітчизняної промисловості, а саме експортування сировини, то важливим глобальним чинником, що впливає на національну економіку в першу чергу є ціна на сировинні товари, які видобуваються в Україні. Також проблемою української промисловості залишається висока енергоємність, а тому ціни на енергоресурси є важливим фактором забезпечення національної конкурентоспроможності. Такі фактори можна виміряти кількісно, слід зазначити, що по більшості з них розроблено прогнози Світовим банком та спеціалізованими галузевими організаціями. До таких факторів можна віднести фактори, вказані в таблиці 2.1.

Для аналітичної оцінки перспектив розвитку вітчизняного промислового середовища було взято до уваги індекси, які розраховуються Світовим банком, проте важливими є також показники інших організацій.

Таблиця 2.1. – Фактори глобальної економіки, що впливають на конкурентоспроможність України

Індекс	Сутність
Індекс цін на енергоносії	Ціни на вугілля, нафту, газ
Індекс цін на продовольство	Ціни на масло, зерно тощо
Індекс цін на метали і мінерали	Ціни на метали та залізну руду
Індекс цін на добрива	Ціни на добрива

Джерело: [19].

В Україні на даний час промисловість перебуває в складних умовах. Такі умови пов'язані в першу чергу з військовими діями на промислово важливих територіях, а також значним погіршенням загальної економічної ситуації в країні. Результатом такої ситуації є ускладнення доступу до зовнішніх ринків збуту, скорочення обсягів інвестицій, значне зниження фінансово-господарських показників діяльності промислових суб'єктів господарювання. «В таких умовах особливу актуальність набувають маловитратні підходи до розвитку промислових підприємств, що дозволяють найбільш ефективно використовувати наявні обмежені ресурси» [20, с. 35].

Виходячи із розуміння сутності поняття «конкурентоспроможність», можна зробити висновок, що головне місце серед факторів конкурентоспроможності національної економіки займають показники, що характеризують макроекономічне становище держави. Класична економічна теорія до таких факторів здебільшого відносила наявність ресурсів та дешеву робочу силу. Проте на сучасному етапі динамічних змін економічної ситуації в світі значення таких факторів деякою мірою трансформується. Сьогодні в протистоянні в жорсткій конкурентній боротьбі важливого значення набувають фактори конкурентних переваг, інноваційного та технологічного типів.

З метою встановлення конкурентоспроможності національної економіки систему таких рейтингів:

1. індекс конкурентоспроможності міжнародного інституту розвитку менеджменту (демонструє спроможність національних систем створити сприятливе конкурентне середовище для суб'єктів підприємницької діяльності);

2. глобальний індекс інновацій (при його розрахунку застосовується широкий список показників оцінювання). Його цінність полягає у сприянні діалогу між політиками та бізнесменами щодо стану та перспектив розвитку інновацій.

3. рейтинг конкурентоспроможності ІТ індустрії здійснюється журналом Economist Intelligence Unit. До рейтингу входить шість факторів, а саме: чисельність кваліфікованих спеціалістів, рівень інновацій, технологічна мережева інфраструктура, інституції правового регулювання та захисту інтелектуальної власності, стан конкурентоздатності національної економіки та державна підтримка в ІТ галузі.

4. міжнародний індекс прав власності застосовується у випадках міжнародного порівняння міри захисту прав власності. Оцінювання в контексті трьох найважливіших елементів: політико-правове середовище, захист прав власності та захист інтелектуальної власності.

5. індекс економіки знань (комплексний показник, що демонструє рівень економічного розвитку). Його розробкою займаються фахівці Світового банку в рамках спеціальної програми «Знання для розвитку» для визначення здатності країн формувати, приймати та сприяти поширенню знань.

6. індекс інноваційної ефективності (рачується на базі вищезгаданих показників, через ранжування співвідношення вихідного та вхідного інноваційних індексів. Цей показник характеризує формування найвигідніших умов для стимулювання інноваційних досягнень [21].

В сучасних умовах господарювання найбільшою популярністю користується глобальний індекс конкурентоспроможності (ГІК), тобто рейтинг який формує Всесвітній економічний форум у Давосі. У таблиці 2.2 представлено рейтинг національної конкурентоспроможності України в розрізі груп показників ГІК.

Таблиця 2.2. – Рейтинг України за показниками ГІК 2020-2022 р.р.

Показники	Роки		
	2020	2021	2022
Інфраструктура	94	94	82
Державні та приватні інституції	52	91	97
Складність ринку	99	88	102
Складність ведення бізнесу	54	63	48
Людський капітал і досягнення	39	44	49
Креативність результатів	44	48	63
Знання і технологічні результати	25	33	36
Інновації	45	49	57

Джерело: [21].

До головних факторів, що здійснюють вплив на такий індекс відносять економічний стан (внутрішня і зовнішня торгівля, обсяг інвестицій, зайнятість та безробіття, цінова політика); ефективність державної політики (фінанси держави, фіскальна політика, інституційна інфраструктура, законодавча база, соціальна інфраструктура); ефективність підприємницької діяльності (продуктивність праці, стан ринку праці, фінанси підприємств, управлінська практика, пріоритети та цінності); інфраструктура (технічна, наукова інфраструктура, освітня та медична інфраструктура тощо).

Також конкурентоспроможність національної економіки також залежить від спроможності досягати вагомих показників, до прикладу, зростання ВВП на душу населення. Такі розрахунки здійснюються Світовим банком. На рис. 2.1 показано динаміку ВВП на душу населення в Україні.

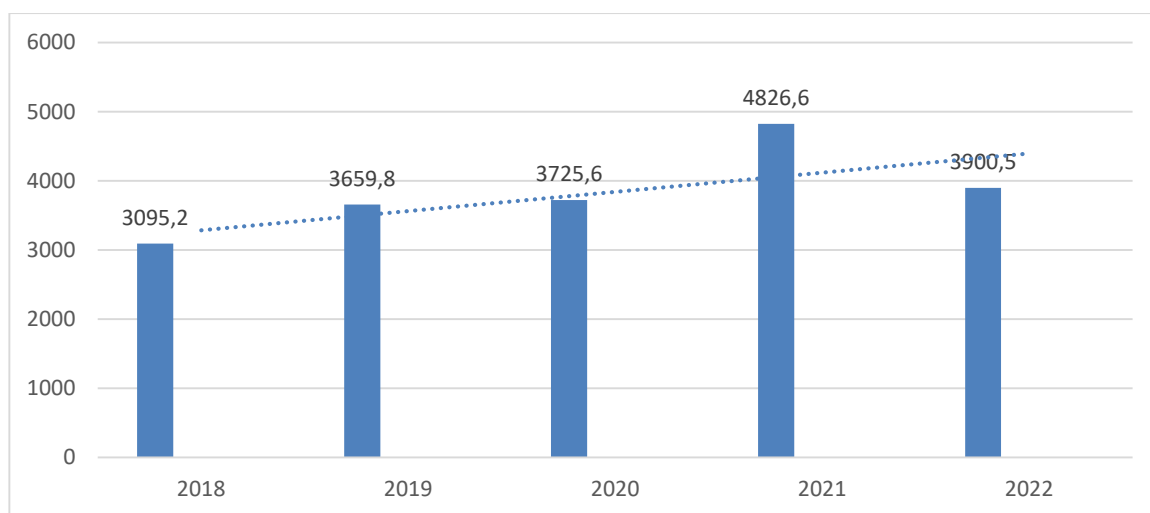

Рисунок 2.1 Динаміка ВВП на душу населення в Україні, тис. дол. США

Джерело: [22].

Тенденція до зниження даного показника у 2022 році є наслідком повномасштабного вторгнення Росії на територію України та негативним впливом на діяльність суб'єктів господарювання як резидентів, так і не резидентів нашої держави. Виклики з якими довелося мати справу вітчизняному бізнесу значно знизили ефективність реального сектора економіки. З початку повномасштабного вторгнення 2022 року, український бізнес зазнав великих прямих збитків у розмірі 13 млрд доларів (значна частка яких перепадає на середній та великий бізнес – 9 млрд доларів), 109 господарюючих суб'єктів зазнали прямих збитків, 19 повністю зруйновано, 90 пошкоджено частково, а непрямі збитки цього сектору економіки України сягають 33,1 млрд доларів [23]. Виходячи з таких показників можна зробити висновок, що повномасштабне вторгнення в Україну в 2022 році призвело до надзвичайно серйозних економічних втрат спричинило негативний вплив на конкурентоспроможність національної економіки.

Важливим чинником є також індекс економічної свободи в країні. Таким показником займається Світовий банк разом із Міжнародною фінансовою корпорацією, що входить до групи Світового банку (динаміка показника по Україні на рис.2.2). Особливістю цього показника є те, що він досліджує ситуацію навколо ведення бізнес-діяльності та факторів що їй сприяють на

державному рівні. Зокрема враховує такі показники як: відкриття власної справи; робота з ліцензіями та дозволами на будівництво; доступність електроенергії; реєстрація власності та захист прав власності; доступ до кредитування; фіскальні заходи; участь в міжнародній торгівлі; реалізація контрактів; розв'язання проблем пов'язаних з неплатоспроможністю підприємства та його закриттям.

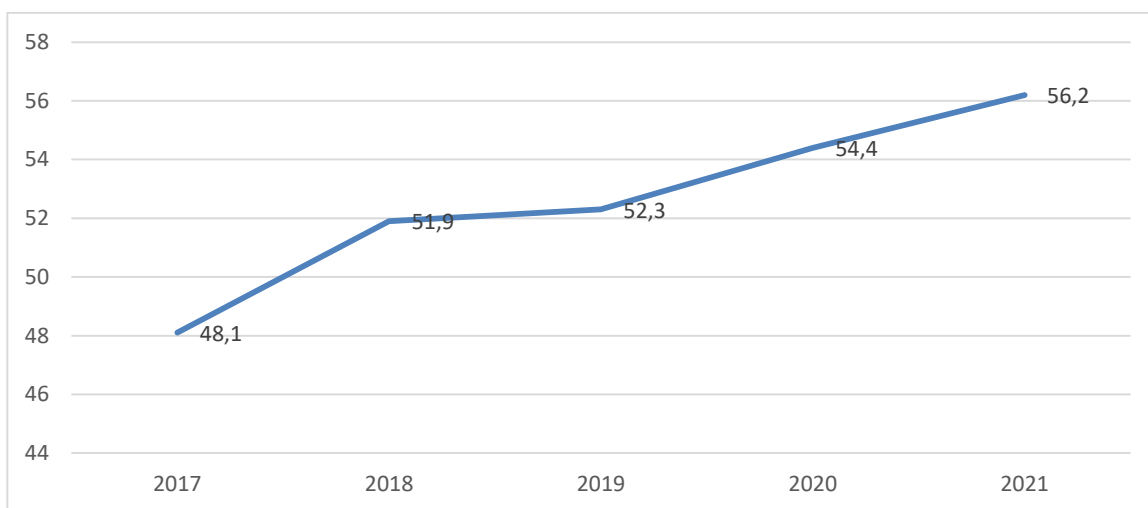

Рисунок 2.2 Динаміка позицій України за Індексом економічної свободи 2017- 2021 рр.

Джерело: [24].

Варто зазначити, що оцінку економічної свободи України тимчасово призупинено через триваюче вторгнення Росії з 24 лютого 2022 року.

Україна піднялася з 134 на 127 місце в Economic Freedom Index 2021. Проте 2020 року оцінка підвищилася на 1,3 пункта і становила 56,2 бала. На думку експертів, до таких наслідків могло зокрема призвести спрощення видачі дозволів у будівельній галузі та полегшення процедури реєстрації іноземних інвесторів.

Головним двигуном вітчизняної економічної свободи та незалежності є жвавий та стійкий економічний розвиток. Економічний потенціал України досить довгий час перебував під негативним зовнішнім економічним управлінням. До війни основи економічної свободи були не стійкими та нерівномірно встановленими в межах держави. Незначні показники в Індексі

економічної свободи та інших авторитетних міжнародних дослідженнях безпосередньо вказують на системні недоліки в критичних сферах прозорості, ефективності та відкритості, які перешкоджають повній реалізації економічного вітчизняного потенціалу. До переліку найбільш актуальних проблем належать сприйнятливість судової влади до політичного тиску, корупція та хабарництво, які послаблюють довіру суспільства.

Слід зазначити, що вищезгадані проблеми також чинять негативний вплив в цілому на рівень національної конкурентоспроможності нашої держави та можливість на високому рівні конкурувати з економіками інших держав світу.

Так за дами міжнародного економічного форуму, наша держава має ряд проблемних чинників, кожен з яких займає ту чи іншу частку в сукупності негативного впливу (Рис. 2.3)

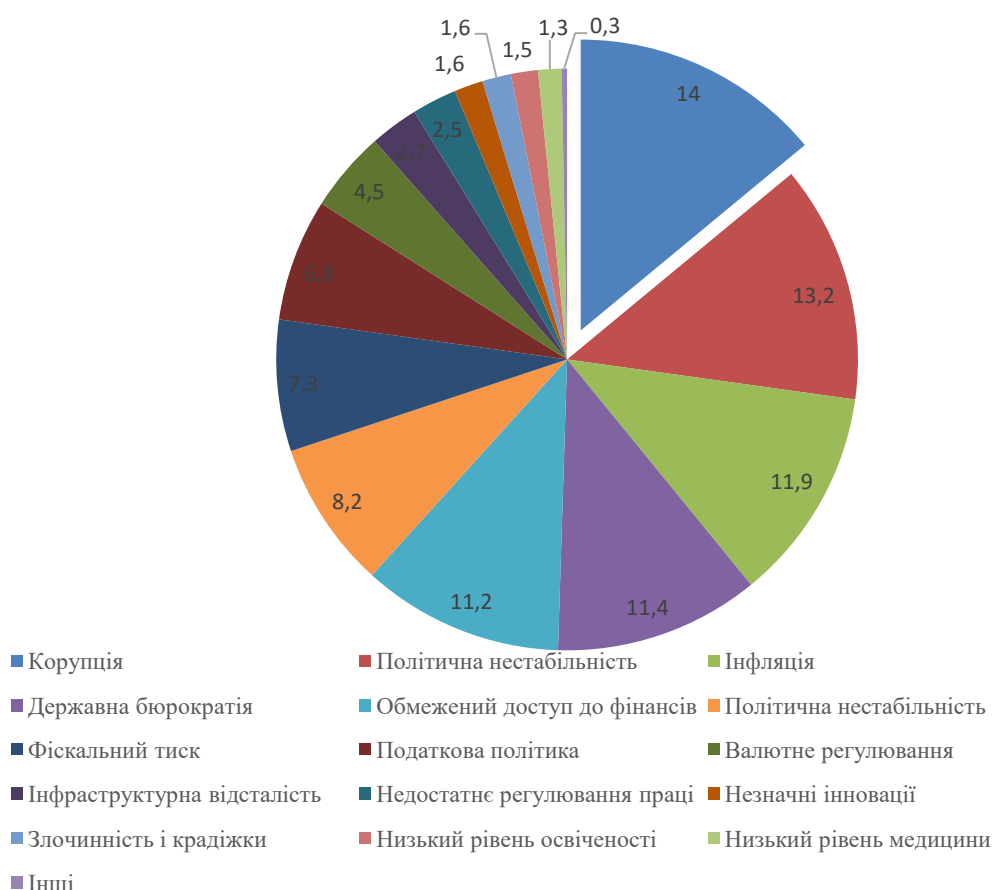

Рисунок 2.3 Фактори що стримують зростання конкурентоспроможності України

Джерело: [25].

Здійснений аналіз факторів, що впливають на конкурентоспроможність національної економіки та динаміки глобального індексу конкурентоспроможності економіки України вказує на те, що важливим вектором розвитку мають стати стабілізація фінансового сектора, зростання конкурентоспроможності розвитку економічної свободи бізнесу, вдосконалення якості інфраструктурних об'єктів, посилення захисту прав власності інтелектуальних прав боку державних інституцій, зростання здатності країни стримати «відплив інтелекту» та зменшення інтенсивності трудової міграції в цілому. Для підвищення конкурентоспроможності української національної економіки та рейтингу нашої держави доцільно створити умови для сталого розвитку бізнесу і відкритого механізму захисту економічної конкуренції, зниження рівня корупції та бюрократії, вдосконалення корпоративного управління та залучення в практику бізнесу принципів соціальної відповідальності. Проте першочерговим завданням в сучасних реаліях є перемога над агресором, оскільки відсутність перемоги на полі бою не дає підстав для повноцінної відбудови нашої держави на засадах інноваційного розвитку.

2.2. Аналіз рівня інноваційної діяльності в Україні в умовах глобалізації

В умовах нестабільності та посилення невизначеності в умовах глобалізованого розвитку, особливої актуальності набувають фактори, що стимулюють стійке зростання та конкурентоспроможність національної економіки. На практиці, особливе місце серед таких факторів належить інноваціям та модернізації галузей та підгалузей, що дасть можливість застосовувати ресурсо- та енергозберігаючі технології, нові підходи до організації виробництва тощо. Загалом інноваційну діяльність слід сприймати як важливу тенденцію повноцінного розвитку національної економіки. Такий

підхід до економічного розвитку обґрунтовується можливістю вирішувати існуючі та попереджати потенційні кризи.

Сучасна інноваційна ситуація в Україні перебуває в не найкращому стані з огляду на часи які переживає наша держава. За таких умов досить актуальним завданням є визначення інноваційного потенціалу нашої держави та окреслення шляхів його реалізації.

Таким чином, активна реалізація інноваційного потенціалу вимагає в першу чергу здійснення комплексного аналізу стану розвитку саме інноваційної діяльності. Також в даному контексті важливо дослідити зарубіжний досвід успішних держав, який мав би практичну цінність для вітчизняної економіки. Такий процес є комплексним та динамічним і відчуває на собі вплив нових тенденцій, які зумовлені глобалізацією, інтеграцією, поширенням нових винаходів, інновацій та поступовим формуванням економіки, заснованої на інноваціях.

На сьогоднішній день міжнародні визнання щодо інноваційної діяльності здійснюється на основі рейтингів та індексів. Так Україна є представленою у більшості з них, які оцінюють стан та потенційні можливості застосування інновацій для підвищення конкурентоспроможності.

Сьогодні міжнародне співставлення щодо інноваційного розвитку забезпечують численні рейтинги та індекси. Зокрема, Україна представлена у більшості з них, які дають оцінку стану та потенційних можливостей використання інновацій, забезпечення у сфері технологій та інновацій конкурентоспроможності. До найпоширеніших у світі індексів, що характеризує потенціал інноваційної діяльності держави та її основні результати вважають Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index) (Таблиця 2.3).

Глобальний індекс інновацій (2022) займається відстеженням глобальних інноваційних тенденцій в контексті триваючої пандемії COVID-19, падіння темпів продуктивності та інших проблем, що розвиваються. Цей індекс вказує найбільш інноваційні економіки країн світу, здійснюючи при цьому оцінку інноваційної ефективності 132 економік, концентруючи увагу на їхні сильні та

слабкі інноваційні місця. Видання 2022 року зосереджено на впливі інновацій на продуктивність і добробут суспільства протягом наступних десятиліть.

Таблиця 2.3. – Складові Глобального індексу інновацій

Глобальний індекс інновацій			
Показники інноваційних витрат		Показники інноваційних результатів	
1	Інституційне (політичне) середовище, за допомогою якого здійснюється регулювання бізнес-середовища	1	Результати наукової діяльності, у вигляді нових знань, техніки, технології
2	Людський капітал, визначає стан розвитку освіти та рівень проведення НД і ДКР	2	Креативний підхід до вирішення організаційних та виробничих питань
3	Інфраструктурні інституції, а саме загальна інфраструктура, інформаційно-комунікаційні технології тощо		
4	Рівень ринкового розвитку, характеризується кредитною політикою, конкурентними відносинами, торгівельно-збутовими операціями		
5	Рівень розвитку підприємництва, показує частку зайнятості у наукомістких галузях		

Джерело: [26].

Довгостроковим плануванням більшості країн світу передбачається підтримка інновацій через здатність генерувати, отримувати, пристосовувати та застосовувати нові вміння для реалізації стійких конкурентних переваг. В таких державах інноваційна стратегія визначена як головний та важливий елемент промислової політики. Україна на сьогоднішній день стикається із проблемами, що є характерними для країн з економікою, що розвивається, а саме такими як порушення координації державного управління, значний рівень корумпованості влади, кадровий дефіцит та обмежена можливість уряду щодо впливу спрямованого на підвищення ефективності реалізації державної політики.

У 2022 році лідер Глобального індексу інновацій залишився не змінним, як і попередні роки. Перша позиція належить Швейцарії. Хоча відбулися деякі трансформації у TOP-5 рейтингу, так як до п'ятірки потрапили Нідерланди, вище за яких лише Швеція, США та Великобританія. Рейтинги України протягом останніх років свідчать про зниження ефективності інноваційних змін: у 2019

році – 47 місце, у 2020-му – 45-е, у 2021-му – 49-е, у 2022 році – 57 місце (Таблиця 2.4).

Таблиця 2.4. – Місце України в міжнародних інноваційних рейтингах

	2018	2019	2020	2021	2022
Глобальний індекс інновацій	43	47	45	49	57
<i>Innovation Input</i>	75	82	71	76	75
<i>Innovation Output</i>	35	36	37	37	48
Індекс інноваційного розвитку за Bloomberg	46	53	56	58	58
Інноваційний індекс Європейського інноваційного табло	36	36	33	34	31

Джерело: [26].

На протязі даного періоду часу Україна позиціонує в системі рівня інновацій «нижче середнього» (lower-middle income). «У ГПК серед інших складових показників, які можна вважати показниками «входу» щодо інноваційних процесів, оцінюється й інноваційний потенціал» [27, с. 108].

Також інноваційність країн світу за критеріями, які згруповано у сім групових показників оцінює агентство Bloomberg. До топової десятки найбільш інноваційних країн світу за Bloomberg Innovation Index у рейтингу із 60-ти країн такі як: Південна Корея, Сінгапур, Швейцарія, Німеччина, Швеція, Данія, Ізраїль, Фінляндія, Нідерланди, Австрія. Серед країн пострадянського простору найвищими позиціями володіють країни Прибалтики.

На жаль, наша держава займає незначні позиції у рейтингах (за винятком деяких показників). Варто зазначити, що до таких результатів також міг призвести COVID-19 та спричинити повномасштабне воєнне вторгнення, що змістило пріоритети державної політики.

Також в Європейському Союзі щорічно звітують за рейтингами інноваційності ЄІТ (Європейське інноваційне табло). Таке рейтингування проводиться з метою не лише оцінки розвитку інноваційної діяльності в певній державі, але й для розробки практичних рекомендацій з приводу підвищення її рівня, напрацювання міжнародного співробітництва в межах ЄС, надання цільової фінансової допомоги та ін. Так запровадження такого рейтингу країни члени Європейського Союзу мають можливість підтримувати загальну стратегію щодо реалізації синхронного розвитку в системі «Єдиної Європи». Проте ЄІТ орієнтується не лише членів ЄС, але і враховує інші країни Європи, зокрема Україну. Тобто навіть економічно розвиненим країнам важливо іноді використовувати метод порівняння для узгодження інноваційних рішень.

Європейське інноваційне табло ґрунтується на використанні показників, які характеризують ефективність певної інноваційної діяльності та формують зведений індекс інноваційного розвитку. До таких показників зокрема відносять: людські ресурси (рівень вищої освіти, навчання протягом життя); міжнародні наукові публікації, їх цитування; діджиталізація та інтернет; відсоток людей, що володіють цифровими навичками; витрати на НД ДКР, які здійснюються як комерційними так і державними структурами; інноваційні витрати на одного співробітника; застосування інформаційно-комунікативних технологій та чисельність працюючих фахівців в даній сфері та інші показники.

Україна за даними Європейського інноваційного табло, займає місце в групі нових інноваторів: інноваційний індекс у 2022 році становить 31,0% від середнього по ЄС.

Співставлення із застосуванням даних Європейського інноваційного табло надає можливість визначитися щодо подальшої економічної інтеграції, зокрема в сфері зовнішньої торгівлі. Розвиток зовнішньої торгівлі, не дивлячись на її значні ризики, «пов'язаний з продуктовими та технологічними інноваціями, тому інноваційність цієї сфери економіки обов'язково повинна підлягати оцінці» [28]. З метою аналізу позиції України та країн ЄС (групи нових інноваторів)

можна відслідкувати тенденції реалізації інноваційного потенціалу (Таблиця 2.5).

Таблиця 2.5. – Зовнішня торгівля України та країн ЄС (групи нових інноваторів) 2022р.

Країна	Показник експорту середньо та високотехнологічної продукції		Показник експорту наукоємних послуг	
	Значення, %, 2022 р.	Абсолютне відхилення, 2015-2022 рр.	Значення, %, 2022 р.	Абсолютне відхилення, 2015-2022 рр.
Угорщина	125,7	-1,6	67,7	14,9
Хорватія	52,8	1,6	27,5	26,0
Словаччина	129,4	6,9	52,0	20,9
Польща	83,9	-0,4	56,7	20,8
Латвія	42,5	1,4	68,4	10,6
Болгарія	54,8	19,3	71,3	51,1
Румунія	99,2	12,2	65,9	18,9
Україна	27,3	-19,1	59,7	12,7

Джерело: [29].

Так за даними експорту середньо- та високотехнологічної продукції найбільшими показниками характеризуються Словаччина та Угорщина, найменшим – Латвія. Не значно кращими є результати у Хорватії та Болгарії. Проте в порівнянні для України цей показник є майже вп'ятеро меншим за найбільший по країнах ЄС та в групі нових інноваторів та в 1,5 рази – за найменший. Позитивні тенденції показника за 2015-2022 роки відмічено для таких країн як Болгарія, Румунія, Словаччина. А по Україні за цим показником найбільше зменшення, майже на 20%. Варто зазначити, що за показником експорту середньо- та високотехнологічної продукції країни ЄС мають значні відмінності навіть в межах групи країн – нових інноваторів.

За останні два десятиліття такі міжнародні індикатори оцінки інноваційної діяльності стали вагомими аналітичними інструментами визначення ефективності інноваційної стратегії держави для багатьох країн світу. В сучасних

умовах господарювання стає очевидно, що передумовою сталого економічного та соціального розвитку є зростання, яке відбувається завдяки більш раціональному застосуванню факторів виробництва. Можливість створювати та застосовувати на практиці інновації, стає важливим чинником досягнення значних показників економічного зростання.

Важливо зазначити, що хоч в 2021 році Україна входила до числа 19 держав, які продемонстрували високі інноваційні результати (знання, креативні вміння тощо) в порівнянні з інноваційними ресурсами, проте загалом у 2021 році вітчизняний рейтинг знизився за 37 показниками. До таких показників зокрема належить показники що пов'язані з інноваційною діяльністю підприємства. Дана динаміка відбиває тенденції зниження інноваційної активності через погіршення результатів впровадження технологічних знань. Безпосередньо це має відношення до виробництва та експортування високотехнологічних товарів, кількості сертифікатів ISO 9001 та екологічних сертифікатів, імпортування прав інтелектуальної власності. Така ситуація спостерігається у зв'язку з тим, що «інноваційні результати перевищують інноваційні ресурси через вищі рейтинги України за показниками отримання прав на об'єкти інтелектуальної власності (корисних моделей, торгових марок, промислових зразків) та показниками, які пов'язані з інформаційно-комп'ютерними технологіями (приріст витрат на комп'ютерне та програмне забезпечення, створення мобільних додатків та експортування інформаційно-комп'ютерних послуг). Разом з тим, у 2021 р. Україна не збільшила фінансування досліджень і розробок, не стимулювала інноваційну діяльність малого і середнього бізнесу, не наростила інновації у сфері охорони здоров'я» [30].

На сьогоднішній день рівень інноваційності розвитку національних економік країн світу демонструє рівень їх конкурентоздатності, досягнення цілей стабільного соціального та економічного розвитку, спроможності розв'язувати соціальних проблеми. Інноваційний шлях розвитку економіки будь-якої держави визначається застосуванням новітньої техніки та технологій, виробництвом

високотехнологічних товарів, раціональними та ефективними управлінськими новаціями.

Способи визначення індексів та рейтингів між собою можуть суттєво відрізнятися, що породжує всесторонній підхід до аналізу та оцінки досліджуваних показників. Але в цілому, аналіз низки досліджень дозволяє стверджувати, що їх висновки є по суті різними шляхами, які доповнюють та урізноманітнюють систему оцінки рівня розвитку кожної із країн.

2.3. Аналіз тенденцій інноваційної діяльності забезпечення конкурентоспроможності та сталого економічного розвитку України

Одним з важливих джерел нової технології та новітньої техніки, без яких в принципі неможливо уявити жодної національної економіки це інноваційна діяльність. Так, інноваційні технології впливають на ефективний розвиток не тільки промисловості але також мають значний позитивний вплив на соціальний та економічний розвиток країни. Комерціалізація інновацій дає можливість підприємствам досягати високого рівня економічної безпеки, сприяє формуванню потужного конкурентного середовища, зменшенню безробіття. Також позитивним є вплив на наповнення бюджету за рахунок податків, що в свою чергу підтримує інноваційну діяльність та є запорукою економічного зростання в країні.

Як показує практика, національна економіка на жаль не демонструє значних показників зростання в секторах і галузях, які формують науково-технічний прогрес. Варто зазначити, що наукомісткі та високотехнологічні підприємства відіграють вагомую роль у розвитку сучасного суспільства та економіки, оскільки в них концентрується лєвова частка результатів НД і ДКР, і вони формують попит на ключові досягнення науки та утворюють базу пропонування інновацій майже для всіх домінуючих галузей національної економіки.

Не дивлячись на кризові явища у світовій політиці і в економіці низці військових конфліктів, і в Україні зокрема, спрямованість на інноваційний шлях розвитку залишається важливим чинником як конкурентоспроможності суб'єктів господарювання так і передумовою швидкого повоєнного відновлення в тому числі.

Характерною рисою процесу інноваційної діяльності є те, що вона безпосередньо включає в себе:

- перетворення результатів творчого пошуку в модернізований продукт або послугу;
- оновлення та вдосконалення технологічних процесів;
- оновлений підхід до пропозиції та надання послуги, враховуючи поточні та нагальні потреби суспільства;
- використання об'єктів інтелектуальної власності в особистих цілях як нематеріальний актив.

Для ефективної інноваційної діяльності в Україні розроблено нормативна база, а саме:

- визначено, що інноваційна діяльність передбачає отримання соціального або комерційного ефекту, який визначає необхідність залучення інвестицій в об'єкти інноваційної діяльності (Закон України «Про інвестиційну діяльність», 1991 р.);
- організаційні, правові та інші аспекти державна політика у сфері інноваційної діяльності України, окреслено та визначено інструменти її підтримки (Закон України «Про інноваційну діяльність», 2002 р.);
- основні вектори системного формування і визначено пріоритети інноваційної діяльності в Україні (Закон України «Про пріоритетні напрями...», 2011 р.);
- створено резерви для повної або часткової безпроцентної участі кредитування інноваційних проектів виробничої спрямованості наукових установ, що обумовлює порядок проведення використання ними коштів

бюджетних програм (Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність», 2015);

– визначено порядок проведення експертизи інноваційних проектів (Закон України «Про наукову і науково-технічну експертизу», 1995 р.);

– розроблено економіко-правові засади запровадження та функціонування спеціального режиму інноваційної діяльності, визначено діяльність технопарків в Україні (Закон України «Про особливий режим...», 1991 р.) тощо.

Проте, враховуючи вищевикладений матеріал за міжнародними рейтингами у сфері інноваційної діяльності в Україні дещо просіли позиції. Так в умовах воєнного стану 85% українських компаній сповільнили або призупинили свою діяльність, серед яких 1% не планують подальшу діяльність, та 35% чекають кращих часів. « у 2022 році більшість компаній повідомляють про падіння їх доходів у доларах США: у 29% відбулося падіння до 20%, у 54% – падіння на 21% і більше. Тільки 6% опитаних повідомили про відсутність змін, і ще 11% можуть похвалитися зростанням доходів у такий складний рік» [31].

Головні проблеми для бізнесу з початку повномасштабного вторгнення – це окупація територій, втрата магазинів чи складів, збої в робота логістичних служб, затримки транспортування тощо. Також антирейтинг актуальних викликів бізнесу очолюють перебої з енергопостачанням, зі зв'язком та інтернетом, а ще існує ряд проблем щодо бронювання співробітників та їх виїзд за кордон.

Тому розглядати пріоритети післявоєнної відбудови національної економіки слід на основі розвитку інноваційних галузей, оскільки реалізація інноваційних проектів сприятиме розвитку інноваційної моделі економіки України, динамічного становлення бізнес-середовища та створить основу для подальшого сталого економічного розвитку.

При цьому в період воєнного стану науково-дослідна діяльність вимагає особливої уваги, оскільки тимчасова міграція вчених і дослідників, значно гальмує проведення наукових досліджень.

В Україні станом частково зафіксовано пошкодження наукових установ та їх руйнування. Водночас, незважаючи на зазначені труднощі, у кількох розвиваються інноваційні проекти вищих навчальних закладів. До прикладу Національний аерокосмічний університет запровадив інноваційні розробки в галузі авіації, що сприятиме формуванню передумов перемоги.

Враховуючи той факт, що суттєвий фактор у забезпеченні сталого економічного розвитку країни це інноваційна діяльність підприємств, то за сприяння Міністерства освіти і науки, започатковано онлайн-платформу для ефективного спілкування науковців, підприємців та новаторів, що покликана дати можливість науковцям і дослідникам реалізувати свій потенціал, просувати результати своїх наукових досліджень, а підприємцям – активізувати інноваційну діяльність підприємств.

Варто підкреслити, що Український фонд стартапів, як важлива державна інституція з ціллю підтримки та розвитку інноваційної екосистеми України, активно «працює над імплементацією нових механізмів підтримки саме тих інноваційних проєктів, що наближають нашу перемогу. Зокрема, запущено дієвий механізм підтримки проєктів подвійного призначення задля підвищення обороноздатності держави та післявоєнної відбудови України. Власне, програма підтримки проєктів подвійного призначення являє собою механізм надання безповоротної фіндопомоги від держави у розмірі до 35 тис. дол. для проєктів з критично важливих у воєнний час індустрій: оборона, кібербезпека, охорона здоров'я, освіта та інфраструктурна відбудова» [32].

Сьогодні між країнами світу існує конкуренція не лише за використання матеріальних ресурсів природного потенціалу, а й за таланти, ідеї, інновації. Країни, які експортують більше інновацій, отримують вищі прибутки, ніж ті, які експортують сировину, морально застаріле обладнання. Україна експортує не більше 0,2% інноваційної продукції від загального експорту, тоді як Польща – 0,8%, Німеччина – 2%.

Досвід передових країн світу показав, що інновації найчастіше впроваджуються в індустріальних парках – спеціальні промислові зони з

підготовленою інфраструктурою. Для таких науково-дослідних підприємств діє спрощена процедура регулювання – пільгові кредити, податкові та митні пільги, субсидії на електроенергію та воду, житло для працівників. Проте всі ці стимули поширюються лише на нові галузі.

Сьогодні в Україні працюють технопарки, інноваційні центри, транскордонні кластери. Для деяких секторів найбільш прибутковим є створення так званих «точок зростання», які стимулюють лише найцінніші дослідницькі інновації, особливо для підприємств військово-промислового комплексу. Індустріальні парки є реальними інструментами деофшорної економіки, механізмом децентралізації. Невідповідність питань формування мережі індустріальних парків стратегічним документам, що нормують регулювання регіонального розвитку.

В Україні мережа індустріальних парків формується хаотично, а принципи її формування не прописані в стратегічному документі, зокрема в державній стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року. Також немає спеціальної окремої програми використання індустріальних парків в Україні для залучення інвестицій та збалансування територіального розвитку країни. Водночас визначення національних засад створення та розвитку індустріальних парків у різних за рівнем соціально-економічного розвитку регіонах України сприятиме їхньому соціально-економічному розвитку. Затвердження Розпорядженням Кабінету Міністрів України Міністри України від 10 липня 2019 року № 526-р Стратегії розвитку інноваційної сфери до 2030 року дали поштовх до початку суттєвих змін в українській інноваційній екосистемі. Глобалізація та сучасні комунікаційні технології створюють можливості для існування та розвитку успішних інноваційних кластерних підприємств, навіть в умовах загальної технологічної відсталості, низької купівельної спроможності споживачів та територіальної віддаленості, шляхом інтеграції створення вартості (вартості) у міжнародні ланцюги. Проте інноваційна діяльність ще недостатньо інтегрована в процеси регіонального розвитку.

Основними перешкодами для розвитку інновацій у регіонах України є:

- відсутність спеціалістів у сфері менеджменту інновацій, управління інтелектуальною власністю, маркетингу, правового захисту, фінансових консультантів, експертів з трансферу технологій та бізнес-планування;
- відсутність необхідної інформації про ринкові перспективи запропонованої ідеї та знань;
- відсутність консультативної підтримки розвитку проекту від ідеї до комерціалізації;
- відсутність налагодженої комунікації між науковцями та представниками бізнесу, зацікавленими в розвитку інновацій, як для потреб бізнесу в інноваціях, так і для даних про нові та вдосконалені технологічні рішення, які можуть бути використані у виробництві;
- недостатня популяризація та поширення інформації про позитивні приклади перетворення ідеї в інноваційний продукт;
- недостатня або обмежена ефективність інноваційної інфраструктури, яка має сприяти розвитку інноваційного підприємництва;
- неадекватна незалежна оцінка технологічного рівня експериментальної розробки та вміння її технічно реалізувати.

Перед українськими регіонами стоїть завдання модернізувати та створити сучасне виробництво, підвищити конкурентоспроможність продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках та забезпечити стаке економічне зростання. Такі зміни ґрунтуються на інноваційних моделях регіонального економічного розвитку з використанням розумної спеціалізації. Дуже важливо створити умови для впровадження інновацій та їх підтримки в різних регіонах країни, особливо там, де є відповідна наукова база, бізнес, сучасна інноваційна інфраструктура. В першу чергу це стосується обласних центрів та великих і середніх міст, які мають для цього потенціал. Драйверами інновацій та економічного зростання в найбільш економічно розвинутих країнах, як правило, є малі та середні підприємства.

Основні чинники, що негативно впливають на інноваційний розвиток та стримують його відносять зовнішні та внутрішні (Таблиця 2.6).

Таблиця 2.6. – Чинники негативного впливу на інноваційний розвиток

Зовнішні чинники	Внутрішні чинники
відсутність стимулів до інновацій	кадровий дефіцит
дефіцит доступної інформації підприємствам щодо нових технологій	використання застарілих видів техніки, повільне її зняття та заміна на автоматизований спосіб діяльності
низький рівень державної підтримки через програми впровадження досягнень НДДКР	відсутність стимулів у винахідників
законодавча недосконалість щодо регулювання та стимулювання інноваційної діяльності	низька інноваційна культура
Повномасштабне вторгнення росії як загроза діяльності підприємств	низький рівень маркетингових досліджень

Джерело: [33].

Сучасне підприємництво в Україні має базуватися на знаннях та вміннях кожного працівника, його освіті, здатності приймати інноваційні проривні рішення та використовувати можливості зростання. Це стосується, насамперед, розвитку інноваційного виробництва, що потребує посилення державного стимулювання та фінансування наукового виробництва. Розвиток малого інноваційного підприємництва, його маркетингова складова включає:

- 1) використання наявних баз знань на практиці;
- 2) застосування їх у конкурентному середовищі;
- 3) аналіз макросередовища підприємства та порівняння можливостей підприємства з реально існуючим попитом на продукцію;
- 4) генерація креативних рішень і формування проривних технологій.

«Трансфер знань підприємства включає взаємодію його знань з потребами споживачів і створення конкурентної переваги для задоволення нових вимог споживачів продукції. Мале інноваційне підприємництво сприяє швидкій комерціалізації результатів досліджень і розробок, адаптації до мінливих умов у всіх сферах діяльності» [33].

В період військової агресії постає нагальна потреба прискорення науково-технічного прогресу в усіх сферах економіки держави та створення системи нових міжнародних гарантій захисту національних інтересів. Це позитивно впливає на суспільство. Таким чином, в Україні створювалися нові зразки зброї, які успішно використовувалися на російсько-українському фронті. Розвивається військова промисловість, космічна галузь переорієнтовується в інтересах національної оборони та безпеки. Україна адаптує свій військово-промисловий комплекс до стандартів НАТО.

Держава в умовах війни виступає гарантом розвитку високих технологій, інновацій, знань та інформаційних мереж. Важливою функцією держави в умовах постіндустріалізації є виконання нею ролі одного з головних суб'єктів забезпечення поступального розвитку основних сфер економіки, особливо інноваційної. Доцільно своєчасно генерувати та транслювати результати наукових досліджень в Україні через підтримку технопарків, бізнес-інкубаторів – через державне замовлення, пільгові кредити, виділення грантів, субсидоване фінансування тощо. Успіх інноваційного розвитку в державі залежить від комплексу політичних, економічних і соціальних факторів. Матеріальною основою інноваційних процесів, що забезпечують безпеку сучасної України, є економічні гарантії, які потребують постійного розвитку.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ЗА РАХУНОК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1. Перспективи України щодо зміцнення конкурентних позицій на світових ринках

Вирішальним фактором успішного розвитку Української держави сьогодні є активна інноваційна економічна діяльність, яка включає впровадження сучасних передових технологій, використання передових форм виробництва, розвиток пільгового кредитування, залучення вітчизняних і іноземних інвестицій, підтримка національного товаровиробника, удосконалення державного регулювання економічних відносин, підвищення кваліфікації кадрового потенціалу, підтримка науки, захисту прав інтелектуальної власності, створення творчості. Ідейною основою інноваційної діяльності в Україні має стати тісна співпраця науки та бізнесу, загальнонаціональна ідея захисту та розвитку економічно сильної країни.

Падіння ВВП, майже повна відмова від експорту та скорочення імпорту, нові виклики, борги, проблеми зі стабільністю валютного курсу та галопуючою інфляцією це ті економічні проблеми України, які накопичилися з початку вторгнення Росії [34].

Російське вторгнення значно підірвало економіку України, що зумовлено наступними негативними факторами:

- відтік населення і значне зниження доходів, що зменшило потенціал внутрішнього споживання на 20-25%;
- руйнування промислових підприємств, що викликало скорочення потенціалу промислового виробництва на 25-30%;
- блокада Росією портів, через що експортний потенціал скорочується вдвічі;

- фактичне обнулення інвестицій, яке сповільнюється зниження економічного зростання протягом багатьох років.

У наш час підприємства та організації все більше усвідомлюють необхідність розробки та застосування комплексної інноваційної стратегії для зміцнення конкурентних позицій України на світових ринках. Успішна підприємницька діяльність на міжнародному ринку – це в першу чергу правильно обрана стратегія, правильно поставлена місія, цілі та завдання.

Щоб ефективніше досягати своїх цілей, завоювати й утримувати позиції на внутрішньому та глобальному ринках, необхідно реалізувати національну політику інтегрована зі світом як на рівні підприємства так і на рівні всієї галузі.

Зважаючи на те, що можливості держави обмежені, вихід з кризи і накопичення капіталу для подальшого переходу на інноваційний шлях має здійснюватися також силами підприємств, виходячи з наявних внутрішніх резервів. Враховуючи це, доцільно обмежити роль держави до законодавчих зусиль із забезпечення активізація попиту.

Другим напрямком зусиль держави може бути створення сприятливих умов для експорту найбільш конкурентоспроможного товару. Загальновідомо, що розвитку економіки сприяє експорт тільки таких товарів, виробництво яких створює значну користь. Проте функціонування вітчизняної економіки показує, що переважно напівфабрикати експортується з України. Тому стимулювання експорту з вже існуючою номенклатурою можна рекомендувати як тимчасовий крок для пожвавлення господарської діяльності, принаймні до того часу, коли підприємства подолають спад, викликаний кризою і досягнуть попереднього рівня виробництва.

З проведеного у розділі 2 аналізу тенденцій інноваційної діяльності з метою забезпечення конкурентоспроможності та сталого економічного розвитку України можна окреслити певні заходи (рис. 3.1).

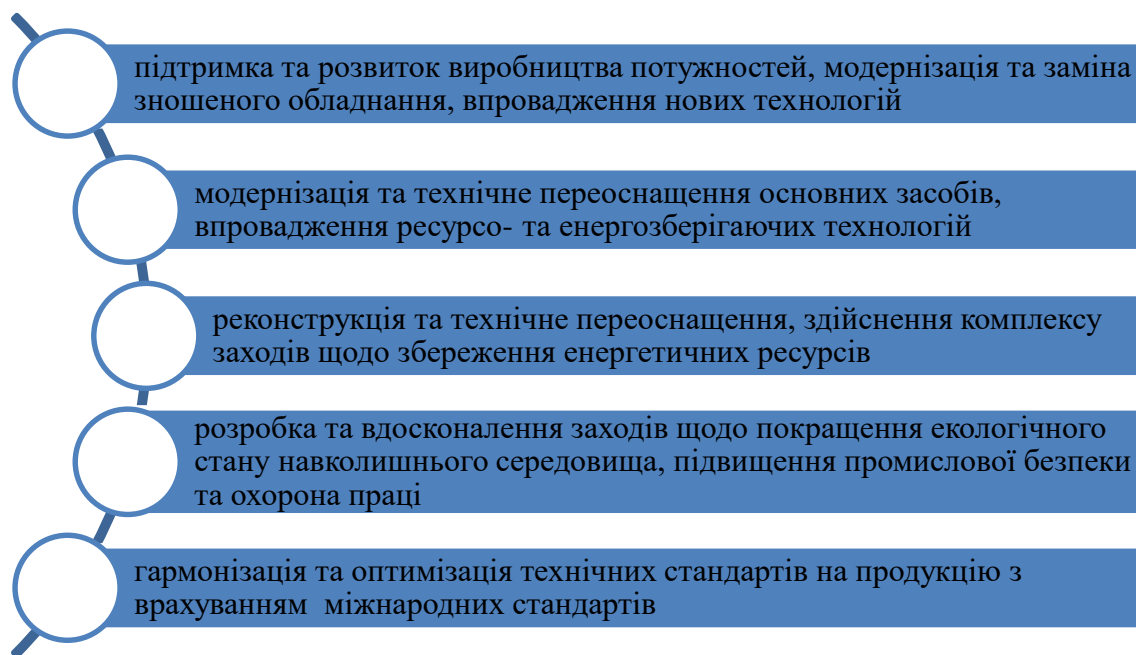

Рисунок 3.1 Заходи для підвищення конкурентоспроможності національної економіки та ефективності на світових ринках

Джерело: [34].

Таким чином, з метою відновлення економіки, яка має стати більш продуктивною, стійкою та інноваційною, пропонується здійснити економічну трансформацію з використанням можливостей інноваційних технологій на основі взаємодії освіти, науки та бізнесу. Проблема сучасної України полягає в тому, щоб вирішити одне актуальне питання – бути бідною аграрною державою з нестабільною соціально-політичною ситуацією, високим рівнем безробіття, нерозвиненим внутрішнім ринком або, навпаки, користуючись перевагами глобалізації, зосередити всі її можливості та стати державою з висококонкурентоспроможною розвиненою економікою та передовими технологіями. Розвиток експортно-сировинної моделі української економіки доводить безперспективність її існування, тоді як світовий прогрес визначає штучний інтелект, робототехніка і т. д.

Сучасні світові процеси вимагають від економічних суб'єктів відповідних навиків, для того щоб адаптуватися до глобальної конкуренції, що стає найважливішою передумовою їх успіху. Для розвитку українських підприємств,

інновації є важливим фактором від якого залежить конкурентоспроможність держави, її розвиток та ефективність. В сучасних умовах господарювання їх ефективний розвиток можливий за умови впровадження в господарсько-виробничу діяльність нових методів управління, інновацій та техніко-технологічних розробок, які разом забезпечать подолання проблем (виробничих, ресурсних, екологічних, технологічних, матеріально-технічних, організаційних та управлінських).

Отже, конкуренція є процесом саморегулювання, а також сприймається як суперництво на ринку за досягнення найбільш сприятливі позицій для існування та має соціальну (споживчу) спрямованість. Варто нагадати, що конкуренція це про впровадження інновацій. В процесі конкуренції підприємства змушені шукати та пропонувати нові товари та послуги, покращувати якість, використовувати нові, ефективніші методи виробництва та управління.

Враховуючи вищесказане, конкуренцію можна розглядати як динамічний процес в якому підприємства змушені адаптуватися до мінливого ринку. У результаті вивчення критеріїв класифікації конкурентних переваг було виявлено, що найбільш прийнятним як з наукової, так і з практичної сторони точки зору є класифікація конкурентоспроможних переваги підприємств за шістьма критеріями:

- середовище формування;
- сфера формування;
- джерела формування та можливості наслідування;
- тривалість дії;
- місце формування;
- вид ефекту від переваги.

Так для зміцнення конкурентних позицій національної економіки та для освоєння виробництва новітніх товарів важливого значення набуває трансфер технологій, що являє собою міжнародну передачу зарубіжних науково-технічних досягнень, тобто, коли технологія, створена в одній країні, перетворюється на продукт або процес, який використовується в іншій країні.

Таким чином, трансфер інноваційних технологій є одним із пріоритетних напрямків діяльності та розвитку українського бізнесу на перспективу воєнного часу та наступного періоду повоєнного відновлення. Розуміння необхідності пошуку та обґрунтування нової моделі стратегічного розвитку для забезпечення належного рівня конкурентоспроможності підприємств на світовому ринку обумовлює необхідність всебічного вивчення змістовної складової цього процесу.

При цьому слід розуміти, що основною передумовою для забезпечення рівня конкурентоспроможності підприємств є залучення сучасних інструментів інноваційного розвитку. Для українського бізнесу інноваційний розвиток надзвичайно важливий кілька причин.

По-перше, підвищення конкурентоспроможності. Завдяки інноваціям підприємства може розвиватися і просуватися на ринку, залучати нових клієнтів і збільшувати їх відсоток ринку.

По-друге, підвищення продуктивності праці. Інновації можуть допомогти підприємствам підвищити продуктивність і ефективність виробництва, що знизить витрати і збільшить прибуток. Інноваційні технології та процеси можуть допомогти зменшити витрати енергії, збільшити швидкість виробництва та покращити якість продукції.

По-третє, створення нових ринків. Інновації дозволяють бізнесу для створення нових ринків і нових продуктів, які можуть бути унікальними та вимагати специфічні навички. Це може допомогти бізнесу зайняти нові ніші та розвиватися в нових напрямки.

По-четверте, підвищення рівня життя та відповідального суспільства, створення соціально-відповідального бізнесу. Інноваційний розвиток може сприяти підвищенню рівня життя населення, створення нових робочих місць, розвитку соціальної інфраструктури. Це може мати позитивний вплив на економіку та сприяти зменшенню бідності.

По-п'яте, покращення іміджу українського бізнесу за допомогою сучасних інструментів, з метою подальшого залучення інвестицій та міжнародних грантових програм.

Інноваційний розвиток підприємництва та трансфер інноваційних технологій – це тісно пов'язані між собою поняття.

Трансфер інноваційних технологій може відбуватися за допомогою різних варіантів, наприклад, шляхом придбання ліцензій на нові технології, партнерства з іншими компаніями, співпраця з університетами та науково-дослідними інститутами або участь у проектах впровадження нових технологій.

Інноваційний розвиток є важливим чинником підвищення конкурентоспроможності українських компаній та національної економіки в цілому.

Крім цього одним із основних напрямів покращення конкурентних позицій підприємства та країни в цілому є диверсифікація діяльності, яка визначається реальним потенціалом формування нових конкурентних переваг, зниженням господарських ризиків та здатністю збільшити ефективність залучення ресурсів. Окрім конкурентоспроможності та економічної ефективності національної економіки диверсифікація стимулює зростання екологічної та соціальної відповідальності, що у сукупності сприяє сталому розвитку галузі [35].

Покращення конкурентних позицій на основі диверсифікації діяльності передбачає здійснення цілеспрямованого впливу на важелі управління конкурентоспроможністю, які включають товарні переваги і переваги підприємства. Важелі в контексті конкурентних переваг продукції включають в себе собівартість, ціну, доступність та поінформованість, якість. Дія на важелі переваг підприємства загалом (ефективність та ризик) може здійснюється у межах всіх форм диверсифікації.

Виклики сьогодення, з якими стикається Україна – COVID-19, активізація військових дій – безумовно, вимагають новітніх підходів до стратегічного управління економічними системами, здатних забезпечити міцну основу для довгострокового зростання та створення робочих місць. Відповідно, в такій

ситуації влада повинна розумно витратити час і ресурси, необхідні для обґрунтування нового вектора економічного розвитку та визначення місця країни в глобальному просторі, а також активізувати діяльність у виборі оптимальних шляхів реагування на поточну ситуацію.

Глобальні тенденції та кризи потребують глобального лідерства. Економічне відновлення вимагає цілісного, багатостороннього глобального підходу, який в ідеалі включає нові далекоглядні відносини між урядом і сучасним глобальним бізнесом.

Враховуючи поточну ситуацію, в тому числі економічну, в якій перебуває наша держава, для реалізації конкурентних переваг та досягнення значних позицій міжнародної конкурентоспроможності необхідним є вдосконалення інституційних засад розвитку економіки, соціальної інфраструктури та підвищення рівня макроекономічної стабільності. Крім цього зусилля держави також доцільно спрямувати на впровадження сприятливого бізнес-середовища, що дозволить реалізувати наявний інноваційний потенціал та стане передумовою поступового підвищення міжнародної конкурентоспроможності України на світових ринках.

3.2. Розробка інноваційної стратегії національної економіки в умовах глобальної конкуренції

На початку 2022 року Україна увійшла в нову, наймасштабнішу кризу цивілізаційного, соціального та економічного характеру, яка виникла внаслідок неспровокованої агресії з боку Російської Федерації. Викликом для української держави стала повномасштабна війна проти України, яка призвела до необхідності перегляду не лише історичного минулого, політичних прорахунків, економічної політики довоєнного періоду, а й загалом економічного та соціального устрою країни та стратегічних пріоритетів економічного розвитку.

Після закінчення війни, Україні як незалежній державі в новій гео економічній і геополітичній реальності доведеться відновлювати зруйновану війною інфраструктуру та розвивати нові форми економіки. Проте без чіткої та збалансованої економічної стратегії на макро-, мікро- та мезорівнях не вдасться швидко досягти бажаних результатів. Крім того, враховуючи готовність Європейського Союзу, Сполучених Штатів Америки та інших країн-партнерів брати участь у відбудові повоєнної України, економічна стратегія Української держави має стати дорожньою картою розвитку міжнародного співробітництва та інтеграції України в альянси з питань економіки та безпеки. Таким чином актуальною є необхідність провадження в Україні інституційних трансформацій, розробка сучасної конкурентоспроможної моделі національної економіки, що базуватиметься на інноваціях та передовому управлінському досвіді.

Аналізуючи хід переговорів Уряду України з країнами-партнерами та Європейським Союзом, можна зробити висновок, що обговорюватиметься механізм цільового зовнішнього фінансування інфраструктури та відновлення економіки, який міститиме конкретні вимоги щодо необхідних реформ, які будуть є основою для стратегій економічного та інноваційного розвитку України. Аналіз ефективних стратегій макроекономічного розвитку країн світу є важливим для побудови стратегій економічного розвитку України в умовах воєнного та повоєнного періодів.

Як свідчить практика, відсутність чітких стратегічних цілей розвитку переробної промисловості та спрямування державних видатків на фінансування цілей розвитку є однією з головних причин неефективності економічних стратегій України на макрорівні. Більше того, відсутність таких цілей спрямовує державне фінансування на розвиток сировинного та аграрного сектору економіки, який також має сировинний характер. У свою чергу, зростання частки сировини в структурі українського експорту призводить до посилення залежності української економіки від сировинних циклів, а відповідно до постійного тиску на валютну та фінансову стабільність.

Таким чином, якщо Україна дійсно планує стати потужною та високорозвиненою країною, то для неї очевидним є шлях, проведення політики мобілізації науково-технологічного інтелектуального потенціалу для забезпечення ефективного впровадження національної економіки в технологічну траєкторію цивілізації.

Розвиток національної економіки на інноваційній основі є досить складним завданням, що вимагає як застосування системи стратегічного управління для виробництва конкурентоспроможної продукції та забезпечення ефективного розвитку в довгостроковому періоді, так і гальмування цього процесу, що потребує розв'язання низки проблем, що виникають при розробці та впровадженні інноваційної стратегії.

Інноваційна стратегія як правило має базуватися на певній оцінці інноваційного потенціалу і здійснюватися за чітко встановленими критеріями. Якщо мова йде про управління інноваційним потенціалом, то воно повинно вчасно реагувати на виклики навколишнього середовища, через оптимальне залучення наявних ресурсів та можливостей. Головним критерієм у відборі інноваційної стратегії є стан, в якому знаходиться інноваційний потенціал.

В умовах посилення конкуренції активізація інноваційної діяльності на підприємствах щоразу більше впливає на успішність підприємницької діяльності. Нові ідеї і товари, нова техніка та технології, нові організаційні та виробничі рішення здатні вивести підприємства з кризових ситуацій та гарантувати їм стабільність. Інноваційна діяльність здатна і повинна стати одним із шляхів виведення національної економіки з кризової ситуації, оскільки науковий потенціал держави є значним (Рис.3.2).

Розробка інноваційної стратегії підприємства залежить від багатьох чинників, але визначальним є інноваційний потенціал. В літературі є безліч підходів до визначення поняття інноваційний потенціал, що вказує на неоднозначність. Проте найпоширеніший підхід трактує інноваційний потенціал як сукупність кадрових, матеріально-технічних, інформаційних і

організаційних ресурсів, призначених для вирішення поставлених перед суспільством завдань науково-технічного розвитку.

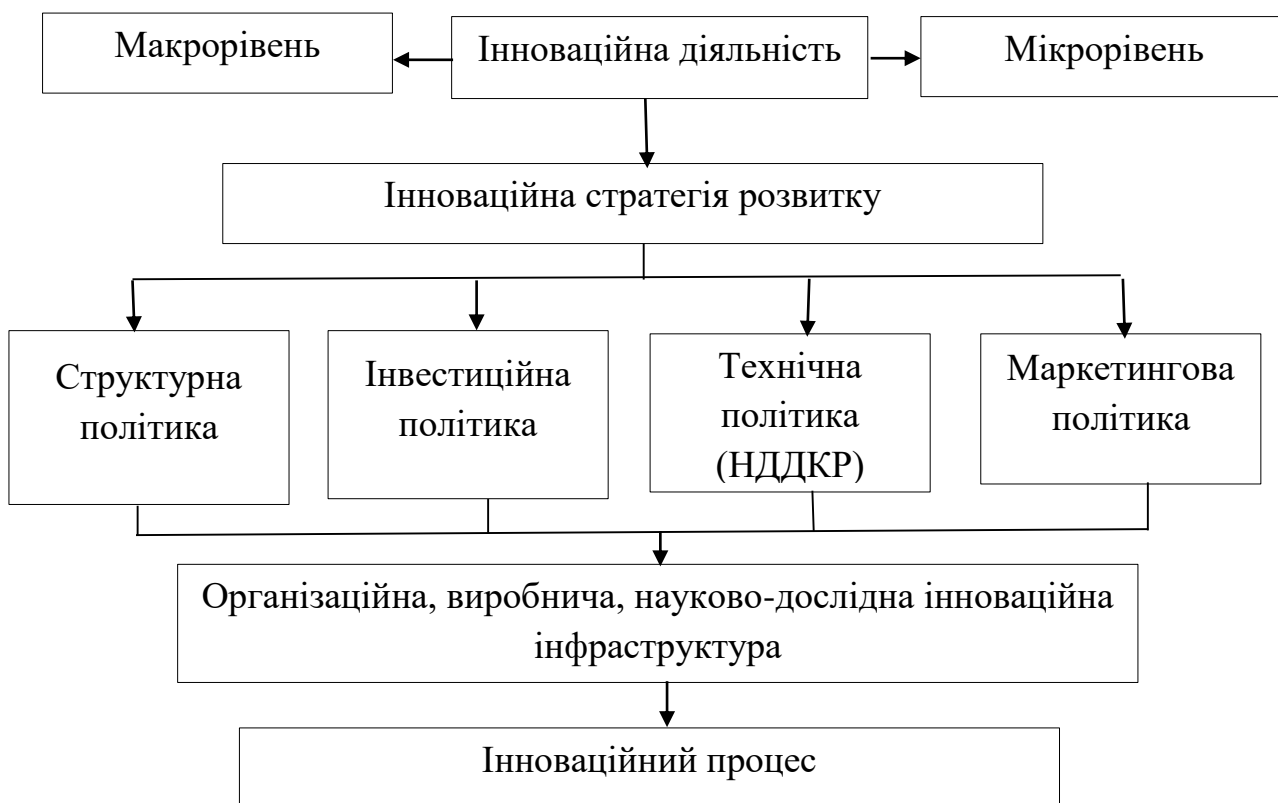

Рисунок 3.2 Інноваційна стратегія розвитку національної економіки

Джерело: [35].

Отже, виходячи з вище сказаного, уявити розвиток без інновацій досить складно. Також можна зустріти велику кількість трактувань поняття інноваційної стратегії національної економіки, а це, в свою чергу, свідчить про те, що серед науковців немає єдиної думки і підходу до цього питання. На нашу думку, інноваційна стратегія являє собою базову стратегію ефективного зростання сучасної національної економіки, вона визначає загальну мету, цілі, модель і механізми розвитку, пріоритети, участь різних суб'єктів у процесі її реалізації.

Відмінною рисою інноваційної стратегії можна вважати поєднання в ній двох напрямів впливу. Перший – спрямований на міжнародне середовище і сприяє підвищенню конкурентоспроможності країни серед інших учасників світового ринку, а другий – на реалізацію внутрішньої оптимізації національної економіки.

Розробка та впровадження ефективної інноваційної стратегії, дозволить Україні досягти ряду переваг (Рис 3.3).

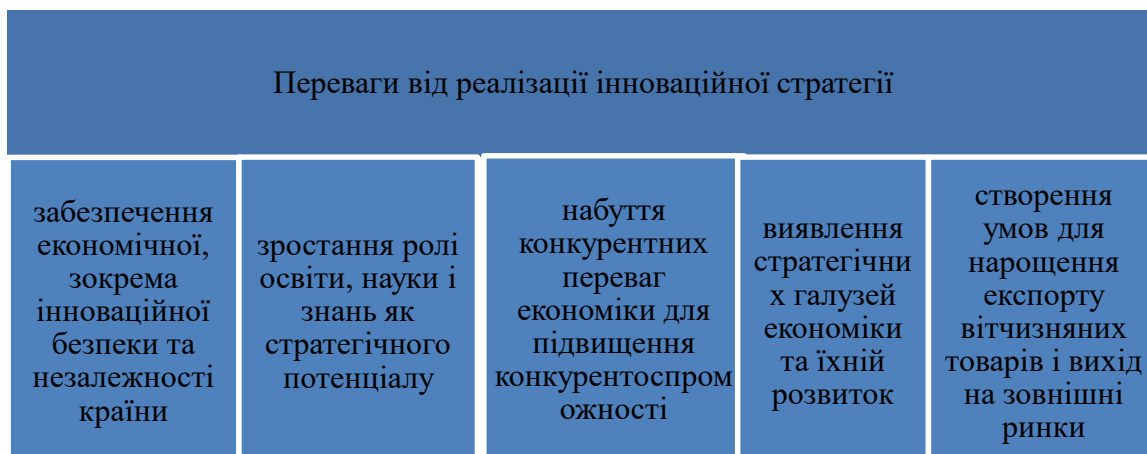

Рисунок 3.3 Переваги застосування інноваційної стратегії для національної економіки

Джерело: [36].

В даному контексті важливими недоліками державної інноваційної політики слід вважати відсутність довгострокового мислення, рішень та культури, політичної волі суб'єктів законодавчої та виконавчої влади, раціонально реалізованих системних заходів і процесів. Дедалі більшого та нового значення набувають дії, які сприятимуть посиленню вимог, контролю за раціональністю і ефективністю інституційної діяльності тих, що залучені до інноваційних процесів, в тому числі трансферу новітніх технологій. До основних сучасних проблем важливе місце займає налагодження реальної взаємодії науково-дослідних організацій та бізнесу.

Для успішної реалізації інноваційної стратегії розвитку національної економіки, становлення інноваційної економіки України варто підсилити вимоги до якості людського капіталу. Важливим постає розвиток вагомих компетенцій, зокрема підприємництва, ініціатив та інноваційних підходів. «Державна політика має вибудовуватись із врахуванням потреб структурних трансформацій економіки, виходячи з концепції розвитку людського потенціалу» [36, с. 11] .

Якість людського капіталу України відображає тенденцію до зниження, що пов'язано з недоліками сформованої та постійно «реформованої» системи освіти,

відсутність попиту на працю фахівців в окремих важливих галузях національного господарства, та відсутність конкуренції в контексті найму на певні службові місця.

Усвідомлення того, що в центрі економічних процесів стоїть людина і виступає як головний фактор в інноваційному розвитку економіки, то вимоги до якості людського капіталу мають бути вищими. Сьогодні в Україні відбувається перехід до інформаційного суспільства, яке характеризується зростанням ролі інтелектуальної діяльності людини, її здатності до інновацій. Результатом такої діяльності буде створення високотехнологічної продукції, яка є ключовою для формування ВВП країни.

Отже, важливим кроком на шляху до підвищення конкурентоспроможності національної економіки за рахунок інноваційної діяльності є формування якісного людського капіталу. На нашу думку, для подолання проблеми неефективного розвитку людського капіталу та покращення його якості, держава повинна вжити комплекс заходів, які сприятимуть інноваційному розвитку економіки, а саме:

- удосконалення правової бази щодо забезпечення умов для ефективного розвитку людського капіталу;
- удосконалення державної інноваційної політики та ефективного використання інструментів інноваційного розвитку людського капіталу з урахуванням зарубіжного досвіду;
- створення належного інституційного середовища та прийняття програм інноваційного розвитку людського потенціалу;
- створення ефективного механізму професійної підготовки висококваліфікованих спеціалістів та підвищення їх рівня кваліфікації з урахуванням вимог сучасного ринку праці;
- формування нової моделі трудового життя, заснованої на розвитку інноваційних форм і видів працевлаштування;
- підвищення ролі соціального діалогу та соціальне партнерство;

- удосконалення державної міграційної політики та зведення до мінімуму втрат від впливу людського капіталу;
- впровадження інформаційно-комунікаційних і соціальних технологій, що дозволить підвищити рівень розвитку людського капіталу в постіндустріальному суспільстві.

Реалізація запропонованих заходів, на нашу думку, допоможуть підвищити якість людського капіталу, який є ключовим ресурсом для розвитку інноваційної економіки та підвищення конкурентоспроможності держави на світовому рівні.

Проведе дослідження доводить, що інноваційний розвиток людського капіталу є основним фактором побудови моделі сталої розвитку економіки в умовах глобалізаційних перетворень, оскільки формується завдяки інвестиціям в людський потенціал. Ефективність інвестицій визначається рівнем розвитку продуктивних здібностей особистості, здатної до інноваційної діяльності, творчість, креативність. Зростання ролі людського капіталу в умовах сталого розвитку України, інноваційний економічний шлях зумовлює необхідність використання нових підходів до його оцінки, формування тощо. Важливу роль у примноженні людського капіталу має відігравати держава. Формування ефективного організаційно-економічного механізму регулювання розвитку людського капіталу – це першочергове завдання, яке створить відповідні передумови для підвищення якості людського капіталу, його інноваційності, що підвищить конкурентоспроможність національного господарства.

Таким чином, в сучасному глобалізованому світі інноваційна діяльність створює суттєвий вплив на рівень економічного розвитку та добробуту будь-якої країни. У зв'язку з цим значні переваги отримують ті країни, що обирають інноваційну стратегію розвитку національної економіки як основний пріоритет довгострокової перспективи підвищення рівня національної конкурентоспроможності на світових ринках. Інноваційні процеси та діяльність в Україні й досі не зазнали відповідного розвитку, а державна інноваційна політика, особливо в контексті воєнних дій на території нашої держави, не стала визначальним пріоритетним напрямом економічної стратегії держави.

Неналежна увага приділяється засобам та інструментам державної економічної політики на активізацію та прискорення реалізації результатів інноваційної діяльності у реальному секторі економіки. Серед першочергових, пріоритетних стратегічних завдань інноваційної стратегії національної економіки слід зазначити формування та розвиток високопотужних корпорацій, конкурентоспроможних на світовому ринку зі значним залученням інноваційного потенціалу, забезпеченням впроваджень сучасних інноваційних рішень, модернізацію економічної системи, встановлення тісної співпраці між великими та малими інноваційними суб'єктами господарювання.

Розроблені та запропоновані заходи дозволять забезпечити підвищення ефективності процесу управління щодо інноваційної діяльності, дадуть можливість підвищити якість та ефективність її забезпечення всіма видами факторів виробництва, а також забезпечити приріст інноваційного потенціалу. Крім цього можна домогтися значного зростання конкурентоспроможності та прибутковості як підприємств, так і цілої держави.

На сучасному етапі соціально-економічний розвиток країни та її окремих територій визначальною мірою залежить від інновацій, які виступають одним з головних факторів розвитку галузей економіки, найважливішою умовою підвищення ефективності діяльності підприємств. Впровадження інновацій сприяє досягненню технологічної переваги, зростання конкурентоспроможності та підвищення стійкості національної економіки.

Вирішити проблему підвищення ефективності інноваційної діяльності України можна лише за умов активного використання комплексу інструментів стимулювання не тільки на рівні підприємств, а й, перш за все, на рівні держави. Адже саме державі повинна належати провідна роль у цьому процесі.

ВИСНОВКИ

Розглядаючи інноваційну діяльність як процес, спрямований на реалізацію результатів проведених наукових досліджень та розробок чи інших науково-технічних досягнень у новому або вдосконаленому продукті, що реалізується на ринку, в новому або вдосконаленому технологічному процесі, що використовується в практичній діяльності, а також додаткові наукові дослідження та розробки, можна зробити висновок про те, що інноваційна діяльність тісно пов'язана з поняттями «інновація», «інноваційна активність» та «інноваційний процес».

Науково-технічна революція, яка стала якісним стрибком у розвитку продуктивних сил, поставила економіку у суттєву залежність від досягнень науки та техніки. При цьому, процес впровадження нових ідей, рішень, технологій у виробництво інтерпретується в економічній науці як перетворення потенційних нововведень у реальні продукти та технології та опосередковується поняттям «інноваційна діяльність».

У вітчизняному економічному та юридичному лексиконі термін «інновація» з'явився на початку 80-х років минулого століття. Його появою ми зобов'язані, перш за все, теоретичним розробкам вчених, які займалися системними дослідженнями. Можна нарахувати не одну сотню визначень інновацій, що класифікуються за безліччю підстав, наприклад, за широтою впливу та масштабності, ступеня радикальності, джерел ідеї, виду нововведення, способу заміщення існуючих аналогів, ступеня матеріалізації різних за рівнем наукових знань.

У сучасній геополітичній обстановці, коли відбувається поділ світу на сфери впливу, однієї зі складових, надають значний вплив на стратегічний потенціал держави крім військово-промислового комплексу є конкурентоспроможністю національної економіки та її економічна безпека.

Підтримати необхідний рівень конкурентоспроможності та зміцнити позиції на ринку, на нашу думку, можливо за рахунок зростання ключових

показників рівня економічної безпеки. Таке підвищення надалі супроводжується стійким протистоянням економіки країни як до внутрішніх, так і до зовнішніх загроз.

Воєнна російська агресія 2014 року, окупація Криму та втрата потужних промислових об'єктів на сході України спричинили кризові явища в українській економіці. Пандемія COVID-19 лише посилила тенденції до згортання ділової та виробничої активності в Україні. 2022 року повномасштабне вторгнення російських військ завдало відчутних втрат, руйнувань та скорочення ВВП України на 30 %. Проте три чверті українських підприємців продовжують вести бізнес, а ті, хто втратив бізнес, планують його відновити. Цифрова трансформація бізнесу є одним із шляхів розвитку бізнесу та посилення його конкурентних переваг, а його ефективність визначається загальними макроекономічними трендами цифровізації економічних відносин.

Позиції України в рейтингах цифрової та глобальної конкурентоспроможності мають подібну тенденцію. Протягом 2017-2021 років Україна стабільно покращувала свої позиції у наведених рейтингах. Україна непинно покращувала свої позиції в цих рейтингах. Водночас позиція України в цифровому рейтингу змінювалася більш динамічно. За 2019-2021 роки Україна піднялася на 6 пунктів у рейтингу цифрової конкурентоспроможності, а в глобальному рейтингу конкурентоспроможності її позиція залишилася незмінною.

Однак у 2022 році війна в Україні суттєво погіршила боргову позицію України до негативної та фактично призупинила її економічний розвиток. У майбутньому, звичайно, буде це питання післявоєнної реконструкції, яке вимагатиме від уряду пошуку та залучення ресурсів для відновлення економіки, інфраструктури та промисловості. Основними джерелами таких ресурсів, очевидно, будуть переважно довгострокові кредити та меншою мірою гранти, з боку західних країн, а також фінансова допомога через фонди міжнародних організацій, у тому числі ООН.

Значення інноваційної діяльності для національної економіки є таким же важливим як і умови, які створюються державою для розвитку інновацій. Результати проведеного дослідження дозволяють сформулювати такі наслідки інноваційної діяльності для національної економіки як:

- під впливом інноваційної діяльності змінюється структура економіки країни, а саме за рахунок зростання ефективності використання ресурсів частина їх вивільняється та перерозподіляється на інші сфери діяльності. Наприклад, частка зайнятих у торгівлі скорочується, а промисловому секторі навпаки зростає. Крім того, інновації є безпосередньою причиною виникнення нових виробництв, галузей та поступового відмирання вже існуючих;

- інноваційна діяльність змінює економічну організацію суспільства, а саме з'являються нові суспільні інститути та господарські організації, та трансформується зміст взаємозв'язків між ними. Відбуваються зрушення у структурі власності. Також удосконалюється технологія управління, а саме вертикальні впливи все більше доповнюються і замінюються горизонтальними. Зазнає змін і змісту державного регулювання економіки;

- створюються додаткові можливості для розширення асортименту товарів та пошуку нових ринків збуту за межами національних кордонів. Такий розвиток подій сприяє реалізації на практиці так званого «ефекту масштабу», що також може виступати конкурентною перевагою як на внутрішньому ринку так і на світовому.

При цьому економічне зростання в умовах інноваційної економіки це динаміка фізичних обсягів виробництва та споживання товарів та послуг. Якісне економічне зростання потрібне розуміти як різницю у розвитку між однією державою та іншими державами. Вона забезпечується за рахунок інновацій, які, тим і важливі, що дають користувачеві додатковий економічний прибуток. Цей додатковий прибуток і визначає різницю у розвитку між державами, адже будь-який економічний розвиток стримується фінансовими ресурсами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стахів О.А. Фактори конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 12. С. 360-365.
2. Майкл Портер Конкурентна стратегія. Техніки аналізу галузей і конкурентів. 2020. К., в-во «Наш формат». с.424
3. Кадирус І.Г. Конкурентоспроможність підприємства та фактори, що на неї впливають. *Ефективна економіка*. 2014. №5.
4. Драган О.І. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теоретичні аспекти. Монографія. К.: ДАКККіМ, 2006. 160 с.
5. Чумак Л.Ф. Фактори впливу а формування конкурентоспроможного потенціалу підприємств. *Економіка і управління*. № 1. 2013. с. 62-69.
6. Гальчинський А., Геєць В., Кінах А., Семиноженко В. Інноваціна стратегія українських реформ. К.: Знання України, 2002. с.324.
7. Мельник Л.С. Інноваційні процеси: сутнісна характеристика та місце у системі господарювання. Матеріали V Міжнародної науково-технічної конференції молодих учених та студентів. Актуальні задачі сучасних технологій. Тернопіль. 2016. С.346
8. Управління інноваційним розвитком. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/9aa035ab-5e97-4d14-adcf-e09a32a88545/content> (дата звернення: 22.02.2023)
9. Теплюк М.А., Швиданенко Г.О. Сучасні тренди розвитку інноваційного підприємництва. *Економіка та держава*. 2018. № 5. С. 89–92
10. Гречан А.П. Особливості формування інноваційної стратегії транспортних підприємств. Вісник Національного транспортного університету. 2016. № 3. С. 111–118.
11. Дідур К.М. Сутність, класифікація й структура інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства. *Економічна наука. Інвестиції: практика та досвід*. №9-10. 2022. С.30-37

12. Довгань Ю. В. Теоретичні аспекти управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємств. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics». №36 (2022). 38-44.

13. Доценко І.О. Інноваційно-інвестиційна діяльність розвитку суб'єктів сучасного бізнесу. Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти. 2022. с.283

14. Михайлов М.Г. Теоретичні засади інноваційно-інвестиційного підходу до розвитку матеріально-технічної бази підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 23. С. 38-42.

15. Тебенко В.М. Економіка та організація інноваційної діяльності. Електронний навчальний посібник. 2 вид. 2018р.

16. Кириченко О.А., Вигівська Ю.І. Роль держави у формуванні та реалізації інноваційної моделі розвитку економіки України. *Економічний часопис-XXI*. Економіка та управління національним господарством. 2011. №5-6. С.27-32

17. Державне регулювання інноваційної діяльності. URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/mod/book/view.php?id=357637&chapterid=124594> (дата звернення: 12.03.2023)

18. Серова Н.А. Інвестиційний клімат як фактор економічного зростання: теоретичний аспект. Інноваційні технології управління соціально-економічним розвитком: Інститут соціально-економічних досліджень наукового центру РАН, 2015. 334 с.

19. Indicators of Product Market Regulation. URL: <https://www.oecd.org/economy/reform/indicators-of-product-market-regulation/> (дата звернення: 22.03.2023)

20. Белейченко О. Г. Чинники впливу на конкурентоспроможність економіки. *Економіка та держава*. 2009. № 8. С. 33–35

21. Паризький І.В. Конкурентоспроможність національної економіки як визначний критерій інноваційно-технологічного розвитку економіки України. *Економічна наука. Економіка та держава*. 2017. №3. С. 47-50

22. Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (дата звернення: 01.04.2023)
23. Kyiv School of Economics. Збитки, завдані українському бізнесу внаслідок російської агресії, оцінюються в \$13 млрд, 2023 URL: <https://damaged.in.ua/damage-assessment> (дата звернення: 17.04.2023)
24. Україна втратила три позиції у рейтингу економічних свобод. Проблеми традиційні – корупція та суди. URL: <https://forbes.ua/news/ukraina-vtratila-tri-pozitsii-u-reytingu-ekonomichnikh-svobod-vid-heritage-foundation-16022022-3695> (дата звернення: 22.04.2023)
25. The Global Competitiveness Report. URL: https://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf (дата звернення: 15.05.2023)
26. Global Innovation Index 2021. Global Innovation Index: URL: <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator> (дата звернення: 30.05.2023)
27. Петрик І. В., Дятлова В. В. Інноваційний потенціал економіки: методичний підхід до оцінки та групування регіонів. *Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво»*. 2018. № 1(100). С. 106–112.
28. Дятлова В. В. Інноваційне підґрунтя розвитку зовнішньоекономічної діяльності в сучасних умовах. *Менеджер: Вісник Донецького державного університету управління. Серія «Економіка»*. 2017. № 4 (77). С. 9–17.
29. Дятлова В.В., Фокіна-Мезенцева К.В. Інноваційність національних економік: методичні засади порівняння країн ЄС та України. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2023. Випуск 1(71)
30. Диха М.В. Рівень інноваційності розвитку України в глобальному вимірі та окреслення його перспектив. *Київський економічний науковий журнал*. 2023. №2. С. 5-15
31. Таровський Ю. У 2022-му з падінням зіткнулися 83% компаній ЄБА. Як бізнес в Україні пережив воєнний рік. URL: <https://forbes.ua/news/z-padinnyam->

stiknulisy-a-83-kompaniy-eba-yak-biznes-v-ukraini-perezhiv-voenni-y-rik-30012023-11389 (дата звернення: 02.09.2023)

32. 35 тисяч доларів отримають кращі проєкти з підвищення обороноздатності країни. Державний концерн «Укроборонпром». 2022. URL: <https://ukroboronprom.com.ua/news/35-tysiach-dolarivotrymaiut-kr-ashchi-proiektu-z-pidvyshchennia-oboronozdatnosti-krainy>. (дата звернення: 14.09.2023)

33. Міхасюк І., Косович Б. Державне регулювання сучасних напрямів розвитку підприємництва, торгівлі та біржової діяльності. Вісник Львівського університету. Випуск 57., с. 49–59

34. Як війна з Росією вплинула на економіку України (focus.ua). URL: <https://focus.ua/uk/economics/517742-kak-vojna-srossiej-povliyala-na-ekonomiku-ukrainy> (дата звернення: 02.10.2023)

35. Згурська М. Диверсифікація як метод підвищення економічної ефективності підприємства. *Економічна наука. Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 13

36. Лібанова Е. Л. Ринок праці та соціальний захист. Київ. 2004. 234 с.

37. Баластрик Л. О. Держава як гарант створення інноваційної інфраструктури в Україні. Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: європейський вектор – нові виклики та можливості: тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. С. 30-31.

38. Гаврилова О. А., Фріцберг М. В., Чередниченко В. І. Сучасний стан та проблеми розвитку інноваційної активності промислових підприємств України. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. Серія: Економічні науки. Полтава, 2011. Вип. 2. Том 1. С. 60-65.

39. Козик В., Жураковська М. Проблеми функціонування регіональної інноваційної інфраструктури (на прикладі Львівської області). *Галицький економічний вісник*. 2010. № 1(26). С. 19-25.

40. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 № 40-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (дата звернення: 12.10.2023).

41. Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми розвитку інноваційної інфраструктури на 2017–2021 роки: Проект розпорядження Кабінету Міністрів України. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:INjd_VENjV8J:cg.gov.ua/web_docs/1/2015/10/docs/ (дата звернення: 19.10.2023).

42. Синиця Т. В. Сучасні проблеми та перспективи розвитку інноваційної інфраструктури в Україні. URL: http://www.rusnauka.com/25_DN_2008/Economics/28542.doc.htm (дата звернення: 02.11.2023).

43. Ткач С. М. Розвиток інноваційної інфраструктури України і Польщі. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2016. Вип. 3. С. 92-96.

44. Яненко І. Проблеми формування інноваційної інфраструктури в Україні. *Економіст*. 2012. № 9. С. 9-11.

ДОДАТКИ

